

„Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”

System wsparcia osób o złożonych potrzebach w komunikowaniu się wymagających wspomagających i alternatywnych metod komunikacji (AAC i ETR)

Oprac. zespół ekspertów w składzie: **Katarzyna Świeczkowska, Agnieszka Pilch, Bartosz Józefowicz, Agnieszka Grzela-Opalińska, Dorota Stępnia, Karolina Makowiecka, dr Karolina Ruta-Korytowska, dr hab. Katarzyna Roszewska, Ewa Targońska**

Współpraca: **Konrad Borowicz, Dariusz Dąbkowski**

Konsultacja: **Barbara Ewa Abramowska, Aleksandra Sztajerwald, Alina Smyczek, Magdalena Grycman, Monika Jerzyk**

Koordynatorka merytoryczna projektu: **Ewa Zajączkowska**

Członkini zespołu horyzontalnego: **dr Monika Zima-Parjaszewska**

Warszawa, maj 2023

Ministerstwo Rodziny
i Polityki Społecznej

Państwowy Fundusz
Rehabilitacji Osób
Niepełnosprawnych

„Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”

Opracowanie zostało przygotowane w ramach projektu:

„Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych” przez Polskie Stowarzyszenia na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelektualną przy współpracy z Fundacją im. Królowej Polski św. Jadwigi.

Informacje o projekcie: www.wlaczemiespoleczne.pl

Numer projektu: POWR.02.06.00-00-0064/19

Projekt realizowany w ramach Działania 2.6 Wysoka jakość polityki na rzecz włączenia społecznego i zawodowego osób niepełnosprawnych. Oś Priorytetowa II: Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020.

Spis treści

Słowo wstępne	6
1. Wprowadzenie.	10
1.1. Prawa osób o złożonych potrzebach w komunikowaniu się, w tym osób z niepełnosprawnościami.....	10
1.2. Wypowiedzi użytkowników AAC i ich otoczenia.....	15
2. Definicje pojęć stosowanych w opracowaniu.	16
3. Szczegółowy opis grupy docelowej.....	20
4. Opis potrzeb wynikających z trudności w komunikowaniu się.	27
5. Cele budowania systemu wsparcia osób o złożonych potrzebach w komunikowaniu się. ..	28
6. System wsparcia osób o złożonych potrzebach w komunikowaniu się.	29
6.1. Obszary zastosowania komunikacji wspomagającej i alternatywnej.	32
6.2. Warunki konieczne dla prawidłowego świadczenia usług AAC w ramach systemu wsparcia osób o złożonych potrzebach w komunikowaniu się.	33
6.3. Specjaliści AAC, specjaliści Technologii Wspomagającej (AT) i ich kompetencje.	36
6.3.1. Kompetencje specjalisty AAC.....	36
6.3.2. Ścieżka kształcenia specjalistów AAC i specjalistów technologii wspomagającej (AT), inaczej: inżynierów rehabilitacji.	40
6.3.3. Szkolenia z zakresu komunikacji wspomagającej i alternatywnej (AAC).	43
6.3.4. Rejestr specjalistów komunikacji wspomagającej i alternatywnej.	46
6.4. Powiatowy koordynator AAC.....	48
6.4.1. Powoływanie, ulokowanie oraz finansowanie działalności powiatowego koordynatora AAC.....	48
6.4.2. Zadania powiatowego koordynatora AAC.....	48
6.5. Lokalne zespoły AAC (LoZAAC).	49
6.5.1. Powoływanie oraz finansowanie działalności Lokalnych Zespołów AAC (LoZAAC).....	50
6.5.2. Ulokowanie Lokalnych zespołów AAC.	52
6.5.3. Zadania Lokalnych zespołów AAC.	53
6.5.4. Procedura objęcia osoby wsparciem LoZAAC.	55
6.5.5. Tryb pracy LoZAAC.	56
6.5.6. Dokumentowanie pracy LoZAAC.....	57
6.5.7. Zaplecze i wyposażenie LoZAAC.....	58
6.5.8. Nadzór administracyjny i merytoryczny nad pracą LoZAAC.	59
6.6. Regionalny ośrodek AAC.....	59

„Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”

6.6.1. Powoływanie, ulokowanie oraz finansowanie działalności Regionalnego Ośrodka AAC.	60
6.6.2. Zadania Regionalnego Ośrodka AAC.	63
6.6.3. Procedura objęcia osoby wsparciem Regionalnego Ośrodka AAC.	65
6.6.4. Sprawowanie nadzoru nad pracą lokalnych zespołów AAC.	66
6.6.5. Dokumentowanie pracy ROAAC.	66
6.6.6. Zaplecze i wyposażenie Regionalnego Ośrodka AAC.	67
6.6.7. Minimalne wyposażenie wypożyczalni pomocy komunikacyjnych prowadzonych przez Regionalny ośrodek AAC.	68
6.6.8. Tekst łatwy do czytania i zrozumienia.	69
6.6.9. Obszary zastosowania tekstu łatwego do czytania i zrozumienia.	70
6.6.10. Europejskie standardy tworzenia tekstu łatwego do czytania i zrozumienia. ...	72
6.7. Redaktorzy tekstu łatwego do czytania i zrozumienia (ETR).	75
6.7.1. Opis kwalifikacji redaktora tekstu łatwego do czytania i zrozumienia ETR.	75
6.7.2. Ścieżka kształcenia redaktorów ETR.	77
6.7.3. Szkolenia z zakresu tworzenia tekstu łatwego do czytania i zrozumienia ETR. ...	78
6.7.4. Rejestr redaktorów tekstu łatwego do czytania i zrozumienia ETR.	81
6.7.5. Nadzór nad pracą redaktorów tekstu łatwego do czytania i zrozumienia zarejestrowanych w Instytucie.	83
6.7.6. Konsultanci dostępności tekstu.	84
6.7.7. Rejestr konsultantów.	84
6.7.8. Zadania konsultantów ETR	85
7. Polski Instytut AAC i ETR.	86
7.1. Zadania Instytutu.	86
7.1.1. Tryb pracy Instytutu.	89
7.1.2. Dyrektor Instytutu.	89
7.1.3. Rada Instytutu.	92
7.2. Finansowanie działalności Instytutu.	93
7.2.1. Gospodarka finansowa Instytutu.	93
7.2.2. Przychody Instytutu.	95
7.2.3. Działalność gospodarcza Instytutu.	95
7.2.4. Sprawozdanie finansowe Instytutu.	96
7.3. Nadzór nad działalnością Instytutu.	96
8. Dystrybucja technologii wspomagającej AAC.	96
8.1. Jakość pomocy komunikacyjnych w języku polskim i niezbędne prace badawcze.	97
8.2. Proces rekomendowania i refundacji.	98

„Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”

8.3. Idea wypożyczeń.....	99
8.4. Źródła finansowania dystrybucji oraz wypożyczalni pomocy komunikacyjnych.	100
9. Upowszechnianie informacji na temat systemu wsparcia osób o złożonych potrzebach w komunikacji.	101
10. Niezbędne zmiany w legislacji.....	104
11. Fakty i mity dotyczące wspomagających i alternatywnych form komunikacji, odpowiedzi na główne obawy i wątpliwości.....	107
12. Załączniki do instrumentu.....	110

„Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”

Słowo wstępne

Każda osoba z niepełnosprawnością ma prawo do niezależnego życia, dostępu do wsparcia oraz realizacji wszystkich wolności i praw człowieka. Utrwalone stereotypy na temat niepełnosprawności, istniejące rozwiązania prawne w zakresie opieki instytucjonalnej, praktyki pozbawiania zdolności do czynności prawnych osób z niepełnosprawnościami, brak obowiązku zapewnienia komunikacji dla osób nie komunikujących się werbalnie, brak wsparcia rodziców osób z niepełnosprawnościami, a przede wszystkim brak asystencji osobistej i mechanizmów samostanowienia o wsparciu i zarządzania nim, skutkują wykluczeniem społecznym osób z niepełnosprawnościami.

Instrument pt. System wsparcia osób o złożonych potrzebach w komunikowaniu się wymagających wspomagających i alternatywnych metod komunikacji (AAC) jest jedną z 8 propozycji zapewniających pełne i skuteczne włączenie społeczne osób z niepełnosprawnościami, przygotowanych w ramach projektu: „Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych” (numer projektu: POWR.02.06.00-00-0064/19).

Projekt realizowany jest w ramach Działania 2.6 Wysoka jakość polityki na rzecz włączenia społecznego i zawodowego osób niepełnosprawnych. Oś Priorytetowa II: Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020 przez:

- Biuro Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych (lider projektu)
- Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych
- Fundację im. Królowej Polski św. Jadwigi
- Polskie Stowarzyszenie na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelktualną

„Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”

Najważniejszym celem projektu jest wypracowanie nowych lub modyfikacja istniejących form wsparcia osób z niepełnosprawnościami, zapewniających możliwość korzystania każdej osobie z niepełnosprawnością z wolności i praw człowieka, na zasadzie równości z innymi.

Niniejsza propozycja instrumentu pt. System wsparcia osób o złożonych potrzebach w komunikowaniu się wymagających wspomagających i alternatywnych metod komunikacji (AAC) jest odpowiedzią na zdiagnozowane potrzeby osób z niepełnosprawnościami podczas diagnoz środowiskowych realizowanych w 2020 i 2021 roku oraz dotychczas opracowanych raportów, przeprowadzonych analiz, wyników i efektów realizowanych w tym obszarze projektów. w ramach przeprowadzonej analizy obecnego systemu wsparcia oraz prac zespołów eksperckich, Partnerzy przygotowali propozycję rozwiązań gwarantujących realizację osobom z niepełnosprawnością prawa do niezależnego życia.

Niniejszy instrument jest elementem pakietu rozwiązań, które tworzą spójną całość, są komplementarne i nawzajem się uzupełniają. w ramach projektu powstały następujące propozycje instrumentów:

- Standard asystencji osobistej
- Standardy funkcjonowania Warsztatów Terapii Zajęciowej
- Asysta prawna jako element systemu wspieranego podejmowania decyzji
- Fundusze powiernicze
- System wsparcia osób o złożonych potrzebach w komunikowaniu się wymagających wspomagających i alternatywnych metod komunikacji (AAC)
- Mobilny doradca włączenia społecznego
- Wsparcie zamiast opieki - poszerzone wsparcie wytchnieniowe
- Budżet osobisty

„Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”

Tłem i punktem wyjścia wszystkich propozycji instrumentów jest *Konwencja ONZ o Prawach Osób Niepełnosprawnych* (Dz.U. 2012 poz. 1169) oraz stanowiska Komitetu ds. praw osób z niepełnosprawnościami. Najistotniejsze w pracy zespołów eksperckich było poszukiwanie takich rozwiązań, które są z nią zgodne i faktycznie przyczyniają się do możliwości prowadzenia niezależnego życia przez osoby z różnymi niepełnosprawnościami, bez względu na stopień i rodzaj niepełnosprawności – podwale 23.

Analiza niniejszego opracowania powinna zostać poprzedzona kilkoma uwagami.

1. Instrument pt. System wsparcia osób o złożonych potrzebach w komunikowaniu się wymagających wspomagających i alternatywnych metod komunikacji (AAC) ma charakter propozycji i jego ostateczny kształt zostanie opracowany po przeprowadzonych konsultacjach i rocznym pilotażu (patrz poniżej). Instrumenty wypracowane w projekcie zawierają rekomendacje i uzasadnienia niezbędnych zmian prawnych w celu wdrożenia konkretnych rozwiązań, ale nie są projektami aktów prawnych, których opracowanie zostało przewidziane na 2023 rok.
2. Opisy instrumentów wypracowanych w projekcie różnią się zarówno co do poziomu swojej szczegółowości, jak i zakresu. Wynika to przede wszystkim z różnorodności otoczenia prawnego konkretnych propozycji oraz ich charakteru. Niektóre prezentowane rozwiązania są zupełnie nieznanymi obecnemu systemowi wsparcia (np. asysta prawna), będą wymagały głębokiej jego reformy, a ich opis jest uszczegółowioną rekomendacją możliwych kierunków rozwiązań. Inne instrumenty są modyfikacją istniejących form wsparcia i z tego powodu możliwe było zaproponowanie konkretnych i szczegółowych rozwiązań.
3. W ramach konsultacji środowiskowych wypracowanych propozycji instrumentów zostaną przeprowadzone warsztaty konsultacyjne, wywiady grupowe, wywiady indywidualne oraz zbierane będą opinie

„Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”

nt. poszczególnych instrumentów poprzez specjalną stronę konsultacyjną (wlaczeniespoleczne.pl). Zebrane głosy i stanowiska posłużą do uzupełnienia i modyfikacji przedstawionych propozycji instrumentów.

Czas trwania konsultacji: październik 2021 - styczeń 2022

4. Instrumenty wypracowane w projekcie zostaną poddane pilotażowi w celu przetestowania przyjętych rozwiązań. Pilotaż będzie obejmował wybrane elementy instrumentów, możliwe do testowania w ramach obowiązującego porządku prawnego, czyli bez zmian prawnych, niemożliwych do przeprowadzenia w ramach rocznego okresu pilotażu.

Czas trwania pilotażu: luty 2022 - styczeń 2023

5. Efektem pilotażu będzie modyfikacja propozycji instrumentów.

Czas trwania: luty 2023 – kwiecień 2023

6. Zmodyfikowane instrumenty zostaną skierowane do ponownych konsultacji środowiskowych w celu uzyskania najbardziej adekwatnych do potrzeb rozwiązań.

Czas trwania: maj – lipiec 2023

7. Wypracowanie ostatecznego kształtu projektów rozwiązań prawnych, czyli opracowanie projektów aktów normatywnych i upowszechnianie efektów projektu.

Czas trwania: sierpień – grudzień 2023

Wszystkie planowane w projekcie działania odbywają się z udziałem osób z niepełnosprawnościami, w konsultacji z całym środowiskiem osób z niepełnosprawnościami, z poszanowaniem zasady Nic o Nas bez Nas.

Informacje o projekcie: www.wlaczeniespoleczne.pl

„Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”

1. Wprowadzenie.

1.1. Prawa osób o złożonych potrzebach w komunikowaniu się, w tym osób z niepełnosprawnościami.

13 grudnia 2006 roku przyjęty został przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych najważniejszy dokument, opisujący prawa osób z niepełnosprawnościami, *Konwencja ONZ o Prawach Osób Niepełnosprawnych*. Rząd Polski podpisał ją 20 marca 2007r., natomiast ratyfikacja Konwencji przez Polskę nastąpiła 6 września 2012r.

Celem, podpisanej przez ONZ, Konwencji było poparcie, ochrona i zapewnienie pełnego i równego korzystania ze wszystkich praw człowieka i podstawowych wolności przez wszystkie osoby z niepełnosprawnościami oraz popieranie poszanowania ich przyrodzonej godności.

Konwencja zupełnie na nowo zdefiniowała niepełnosprawność oraz osoby z niepełnosprawnościami. Zgodnie z zapisami Konwencji osoby z niepełnosprawnościami to te, które mają długotrwale naruszoną sprawność fizyczną, umysłową, intelektualną lub w zakresie zmysłów, co może w oddziaływaniu z różnymi barierami, utrudniać im pełny i skuteczny udział w życiu społecznym na zasadzie równości z innymi osobami. Niepełnosprawność natomiast, jako pojęcie ewoluujące i wynikające z interakcji między osobami z dysfunkcjami a barierami wynikającymi z postaw ludzkich i środowiskowymi, które utrudniają tym osobom pełny i skuteczny udział w życiu społeczeństwa, na zasadzie równości z innymi osobami.

Bez wątplenia największą i najważniejszą barierą utrudniającą pełny i skuteczny udział osób z niepełnosprawnościami w życiu społeczeństwa, na zasadzie równości z innymi, jest brak możliwości skomunikowania się ze swoim środowiskiem oraz brak dostępu do informacji. Dlatego Konwencja już w preambule mówi o prawie dostępu do informacji i środków komunikacji.

„Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”

Państwa Strony niniejszej konwencji, uznają znaczenie dostępności środowiska fizycznego, społecznego, gospodarczego i kulturalnego, dostępu do opieki zdrowotnej i edukacji oraz do informacji i środków komunikacji celem umożliwienia osobom niepełnosprawnym pełnego korzystania ze wszystkich praw człowieka i podstawowych wolności. (KPON, Preambuła, pkt. 26)

O prawach osób o złożonych potrzebach w komunikowaniu się, które nie zawsze są osobami z niepełnosprawnościami, mówią także inne dokumenty o znaczeniu międzynarodowym, m.in. Komunikacyjna Karta Praw opracowana przez National Joint Committee for the Communication Needs of Persons with Severe Disabilities. Czytamy tam, że **prawa osób o złożonych potrzebach w komunikowaniu się obejmują:**

1. Prawo do proszenia o przedmioty, czynności, zdarzenia i osoby oraz do wyrażania osobistych preferencji i uczuć.
2. Prawo do dokonywania wyborów i korzystania z alternatyw.
3. Prawo od odmawiania korzystania z niechcianych przedmiotów, udziału w zdarzeniach lub wykonywania czynności, łącznie z prawem niezgadzenia się na wszystkie zaoferowane wybory.
4. Prawo do proszenia innej osoby o poświęcenie uwagi, bądź o podjęcie interakcji i do spełnienia przez nią tego oczekiwania.
5. Prawo do proszenia o opinię, bądź informację na temat danego stanu, przedmiotu, osoby bądź zdarzenia.
6. Prawo do aktywnego nauczania oraz do metod interwencyjnych, które pozwolą osobom z poważnymi zaburzeniami komunikacyjnymi porozumiewać się w jakikolwiek sposób, na który pozwala stopień ich niepełnosprawności.
7. Prawo do wyrażania własnych aktów komunikacyjnych oraz otrzymania odpowiedzi na nie, nawet jeśli adresat nie jest w stanie spełnić wyrażanych w nich oczekiwań.

„Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”

8. Prawo do całodobowego dostępu do potrzebnych pomocy komunikacji wspomagającej i alternatywnej, innych urządzeń oraz dobrego stanu przedmiotów.

9. Prawo do uczestnictwa, jako pełnoprawni partnerzy komunikacyjni innych osób, w tym rówieśników, w sytuacjach społecznych, interakcjach oraz korzystania z tych samych możliwości, co osoby bez niepełnosprawności.

10. Prawo dostępu do informacji na temat osób, przedmiotów bądź zdarzeń znajdujących się w bezpośrednim otoczeniu osób z niepełnosprawnościami.

11. Prawo do komunikacji z poszanowaniem godności osoby, do której adresowana jest wypowiedź, wraz z prawem do uczestniczenia w wymianach komunikacyjnych na temat osób, które są przy nich (osobach z niepełnosprawnościami) obecne.

12. Prawo do bycia informowanym w sposób jasny, zrozumiały oraz kulturowo i językowo odpowiedni.

Źródło, American Speech-Language-Hearing Association, 1992, 34, suplement 7, 1–8.

Zapisane powyżej prawa przysługują wszystkim osobom bez względu na obecność czy brak niepełnosprawności, zakres lub stopień posiadanej niepełnosprawności i powinny być respektowane we wszystkich codziennych interakcjach i interwencjach, w których osoby z niepełnosprawnościami i użytkownicy AAC uczestniczą. Zapisy te są zgodne z modelem biopsychospołecznym niepełnosprawności, którego ważnym elementem, jak wskazuje na to Międzynarodowa Klasyfikacja Funkcjonowania, Niepełnosprawności i Zdrowia, jest participation, czyli uczestnictwo.

O tym, w jaki sposób i przy pomocy jakich pomocy komunikacyjnych to uczestnictwo ma być realizowane, czytamy w Artykule 2 Konwencji. „Komunikacja” obejmuje języki, wyświetlanie tekstu, alfabet Braille'a, komunikację przez dotyk, dużą czcionkę, dostępne multimedia, jak

„Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”

i sposoby, środki i formy komunikowania się na piśmie, przy pomocy słuchu, języka uproszczonego, lektora oraz formy wspomagające (augmentatywne) i alternatywne, w tym dostępną technologię informacyjno-komunikacyjną. (KPN, Art. 2, pkt 1.)

Prawo do komunikacji i dostępu do informacji na równych zasadach wynika nie tylko z dokumentów międzynarodowych, ale jest także zapisana w *Konstytucji*. w tym zakresie należy w pierwszej kolejności przywołać treść art. 69 *Konstytucji*. Zgodnie z tym przepisem „Osobom niepełnosprawnym władze publiczne udzielają, zgodnie z ustawą, pomocy w zabezpieczaniu egzystencji, przysposobieniu do pracy oraz komunikacji społecznej”.

Należy mieć na uwadze, że art. 69 jest przepisem o charakterze programowym, który formułuje zasadę polityki państwa w odniesieniu do osób z niepełnosprawnościami. Wynika z niego obowiązek podejmowania przez władze publiczne działań, mających na celu udzielanie osobom z niepełnosprawnościami pomocy w zabezpieczaniu egzystencji, przysposobieniu do pracy oraz komunikacji społecznej. Obowiązkiem ustawodawcy jest stworzenie podstaw prawnych dla działań we wskazanym zakresie.

W każdej ze wskazanych w art. 69 dziedzin władze publiczne powinny udzielać adekwatnej pomocy osobom, które faktycznie jej potrzebują. Jednocześnie w przypadku komunikacji społecznej pomoc wiąże się z koniecznością stworzenia odpowiedniej infrastruktury, umożliwiającej osobom z niepełnosprawnościami poruszanie się i nawiązywanie kontaktów z ludźmi.

Treść art. 69 należy odczytywać na tle szerszego kontekstu konstytucyjnego, a to wymaga połączenia go z nakazem poszanowania godności człowieka (art. 30), jak i zakazem dyskryminacji (art. 32). Pozwala to na ogólniejsze stwierdzenie, że z całokształtu przepisów konstytucyjnych wynika nakaz ochrony osób z niepełnosprawnościami oraz osób o złożonych potrzebach w komunikowaniu się, jako przedstawicieli grup zagrożonych społecznym wykluczeniem, przed tego typu sytuacjami.

„Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”

W kontekście zakazu dyskryminacji z powodu niepełnosprawności należy mieć na uwadze, że art. 69 powinien być postrzegany w kategorii wyrównania szans osób z niepełnosprawnościami oraz osób o złożonych potrzebach w komunikowaniu się i nie rodzi nakazu ich szczególnego uprzywilejowania.

W odniesieniu do powyższych rozważań dotyczących zapisów *Konwencji ONZ o Prawach Osób Niepełnosprawnych* oraz *Konstytucji RP*, w ramach projektu „Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”, sformułowane zostały **prawa osób o złożonych potrzebach w komunikowaniu się w Polsce:**

1. Każda osoba o złożonych potrzebach w komunikowaniu się ma zapewnione podmiotowe traktowanie oraz respektowanie jej praw.
2. Każda osoba o złożonych potrzebach w komunikowaniu się ma prawo do wyrażania własnych komunikatów oraz otrzymywania odpowiedzi na nie.
3. Każda osoba o złożonych potrzebach w komunikowaniu się ma prawo poznać różne możliwości i otrzymać wsparcie w podjęciu najlepszej decyzji co do sposobu komunikowania się.
4. Każda osoba o złożonych potrzebach w komunikowaniu się ma prawo do otrzymania wsparcia w budowaniu Indywidualnego Systemu Komunikacyjnego.
5. Każda osoba o złożonych potrzebach w komunikowaniu się ma prawo do posiadania indywidualnie dobranych pomocy komunikacyjnych.
6. Osoby świadczące usługi na rzecz osób o złożonych potrzebach w komunikowaniu się mają obowiązek korzystać z systemu komunikacji używanego przez użytkownika AAC.
7. Środowisko, w którym przebywa osoba o złożonych potrzebach w komunikowaniu się ma prawo otrzymać wsparcie w przygotowaniu się do komunikacji z użytkownikiem AAC.
8. Osoba o złożonych potrzebach w komunikowaniu się ma prawo do aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym.

„Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”

9. Osoba o złożonych potrzebach w komunikowaniu się oraz jej rodzina ma prawo otrzymywać wszystkie informacje w sposób zrozumiały i dostępny.
10. Państwo odpowiada za organizowanie, finansowanie i rozwijanie systemu wsparcia osób o złożonych potrzebach w komunikowaniu się.
11. Państwo organizuje i wspiera kampanie społeczne na rzecz osób o złożonych potrzebach w komunikowaniu się oraz popularyzuje rozwiązania w zakresie AAC.

Celem poniższego tekstu jest opisanie systemu wsparcia osób o złożonych potrzebach w komunikowaniu się w Polsce, którego wdrożenie przyczynić się ma do realizacji wobec tych osób praw zagwarantowanych im przez *Konwencję ONZ o Prawach Osób Niepełnosprawnych* i *Konstytucję* oraz do pełnego włączenia tych osób w życie społeczeństwa na zasadzie równości z innymi osobami.

1.2. Wypowiedzi użytkowników AAC i ich otoczenia.

Na to, jak ważne jest uregulowanie w Polsce sytuacji osób o złożonych potrzebach w komunikowaniu się, wskazują wypowiedzi użytkowników AAC oraz ich najbliższego otoczenia. Pokazują one, że bez wyposażenia osoby w pomoce komunikacyjne, jej szanse na niezależne życie oraz uczestnictwo w społeczności lokalnej drastycznie spadają.

- Wypowiedź mamy Marysi, l.6:

Dzięki zastosowaniu strategii w końcu widzę szansę na rzeczywiste porozumienie się z moim dzieckiem.

- Wypowiedź mamy Wiktorii, l.5:

Na AAC zdecydowałyśmy się półtora roku temu. z perspektywy czasu widzę, że było to zdecydowanie za późno.

- Wypowiedź mamy Julii, l.3:

Rozmowa to niezbędna część życia rodziny. Fakt, że nie tylko rodzice, ale też cienie, wujkowie i dziadkowie rozumieją gest jeszcze sprawia, że Julka czuje się zrozumiana, a co za tym idzie ma poczucie bezpieczeństwa.

„Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”

- Wypowiedź mamy Mileny i Heleny, l.14:

Musi nastąpić zmiana w myśleniu ludzi, którzy są wokół naszych dzieci, żeby zrozumieli, że to nie jest pomoc komunikacyjna AAC, ale nasze środowisko życia.

- Wypowiedź mamy Natalii, l.20:

Komunikacja alternatywna całkowicie zmieniła nasze życie. Daje ona Natalii pewną niezależność. Wreszcie może mieć wpływ na otaczającą ją rzeczywistość.

- Wypowiedź mamy Eli, l. 15:

<https://www.facebook.com/124489631088439/videos/717684688841543>

- Wypowiedź Radka i mamy Radka z SMA1, l. 7:

<https://www.facebook.com/124489631088439/videos/359235352186799>

- Wypowiedź mamy Franka, l. 15:

<https://www.facebook.com/124489631088439/videos/377579676716010>

- Wypowiedź Pana Tomasza Grabowskiego:

https://www.tomgrabal.pl/youtube/dziwaczna-sytuacja/?fbclid=IwAR3tBuwvInmzGLIfAEuLPI8gDa70q9Cxp1Z_TdQ0xCmMY2IGlcUjc24I-kk

2. Definicje pojęć stosowanych w opracowaniu.

Jedną z kluczowych kwestii podczas budowania instrumentu wsparcia osób o złożonych potrzebach w komunikowaniu się, jest uwspólnienie definicji, którymi posługujemy się w Polsce tak, aby uwzględnić w nich, po pierwsze, każdego użytkownika AAC, po drugie, każdy, stosowany w Polsce model pracy z osobą o złożonych potrzebach w komunikowaniu się. Na potrzeby budowania instrumentu przyjęte zostały następujące definicje:

„Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”

osoba o złożonych potrzebach w komunikowaniu się – osoba ze szczególnymi potrzebami, niemówiąca albo posługująca się mową w ograniczonym stopniu, która napotyka bariery w porozumiewaniu się zarówno w mowie lub piśmie. Wymaga pomocy komunikacyjnych, usług AAC lub ETR, które umożliwią jej komunikowanie się z otoczeniem oraz aktywne uczestnictwo w życiu społecznym.

Użytkownik AAC - osoba o złożonych potrzebach w komunikowaniu się, która korzysta z pomocy i sposobów komunikacji wspomagającej lub alternatywnej.

Pomoc komunikacyjna - każdy obiekt (np. przedmiot, znak przestrzenno-dotykowy, wydrukowany symbol, tablica z symbolami, książka komunikacyjna), urządzenie (pomoc komunikacyjna z głosem nagrywanym lub syntezywanym, czyli komunikator) lub tekst w języku łatwym do czytania i zrozumienia, który uzupełnia lub zastępuje naturalną mowę i/lub pismo albo służy wspomaganie rozumienia. Stosuje się go, by umożliwić lub poprawić porozumiewanie się osób o złożonych potrzebach w komunikowaniu się.

Komunikacja wspomagająca i alternatywna (AAC, augmentative and alternative communication) - korzystanie ze środków (pomocy komunikacyjnych), form i sposobów (metod) porozumiewania się (odbierania i nadawania komunikatów, w tym w mowie i piśmie), które wspierają, uzupełniają lub zastępują mowę w celu funkcjonalnej komunikacji.

Indywidualny System Komunikacji (ISK) system komunikowania się opracowany na potrzeby konkretnej osoby o złożonych potrzebach w komunikowaniu się.

Ocena funkcjonalna wieloaspektowy proces rozpoznawania barier w komunikacji oraz zasobów osoby o złożonych potrzebach w komunikowaniu się i oddziałujących na nią czynników środowiskowych, uwzględniający analizę funkcjonowania opartą na Międzynarodowej Klasyfikacji Funkcjonowania, Niepełnosprawności i Zdrowia (ICF) i wiedzy o kamieniach milowych rozwoju człowieka oraz - jeżeli została postawiona

„Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”

- diagnozę kryterialną opartą na Międzynarodowej Klasyfikacji Chorób (ICD) lub Kryteriach Diagnostycznych Zaburzeń Psychiczych (DNS).

Technologie wspomagające (AT, assistive technology) - dowolny obiekt, element wyposażenia, oprogramowanie lub system produktów, który służy do zwiększania, ulepszania lub utrzymywania kompetencji komunikacyjnych osób z niepełnosprawnościami.

Usługi AAC/AT - działania podejmowane wobec osoby o złożonych potrzebach w komunikowaniu się w celu umożliwienia jej komunikowania się z otoczeniem oraz aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym.

Zespół AAC - grupa specjalistów pracujących na rzecz wsparcia osoby o złożonych potrzebach w komunikowaniu się w drodze do stawania się kompetentnym rozmówcą. w skład zespołu wchodzi co najmniej dwóch specjalistów, w tym specjalista AAC oraz inny specjalista, w szczególności logopeda, pedagog specjalny, terapeuta zajęciowy, fizjoterapeuta, psycholog, terapeuta widzenia.

Partner komunikacyjny – osoba z otoczenia osoby o złożonych potrzebach w komunikowaniu się, zaangażowana w interakcję komunikacyjną, która aktywnie z nią współpracuje, pomagając jej przekazać, bądź zrozumieć komunikat.

Specjalista AAC - wykwalifikowana osoba, która wraz z lokalnym zespołem AAC lub regionalnym ośrodkiem AAC rozpoznaje potrzeby, tworzy, wdraża i modyfikuje indywidualny system komunikacji dla osoby o złożonych potrzebach w komunikowaniu się. Celem tych działań jest dążenie do jak najbardziej efektywnego porozumiewania się oraz uczestnictwa w życiu społecznym.

Asystent użytkownika AAC - przygotowana osoba, która wspiera użytkownika AAC w procesie komunikowania się.

„Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”

Model uczestnictwa - podejście stosowane w AAC zmierzające do zapewnienia użytkownikowi AAC podobnego udziału w zachodzących sytuacjach, jakby nie miał on ograniczeń w komunikowaniu się.

Dostępność w komunikacji - zniesienie barier w komunikacji (odbieraniu i nadawaniu komunikatów, w tym w mowie i w piśmie) poprzez takie przygotowanie środowiska, w którym żyją osoby o złożonych potrzebach w komunikowaniu się, by umożliwić im udział w życiu społecznym w takim samym zakresie, jak innym osobom.

Racjonalne usprawnienie - racjonalne usprawnienie, o którym mowa w art. 2 *Konwencji o Prawach Osób Niepełnosprawnych*, sporządzonej w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 r. (Dz. U. z 2012 r. poz. 1169 oraz z 2018 r. poz. 1217).

Projektowanie uniwersalne - uniwersalne projektowanie, o którym mowa w art. 2 *Konwencji o Prawach Osób Niepełnosprawnych*, sporządzonej w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 r. (Dz. U. z 2012 r. poz. 1169 oraz z 2018 r. poz. 1217)

Tekst łatwy do czytania i zrozumienia (ETR, Easy to Read)¹ - tekst przeznaczony dla osób mających problemy z czytaniem i rozumieniem tekstów w języku polskim, w którym dobór słów, budowa zdań i elementy graficzne (kompozycja, rodzaj i rozmiar czcionki, ilustracje czy symbole) spełniają europejskie standardy przygotowania tekstu łatwego do czytania i zrozumienia.

Użytkownik ETR – osoba mająca problemy z czytaniem i rozumieniem tekstów w języku polskim, która co najmniej w ograniczonym czasie korzysta z tekstu łatwego do czytania i zrozumienia.

¹ Obecnie wiele mówi się o tym, że osoba z niepełnosprawnością otrzymuje informacje nie tylko w formie tekstu pisanego, ale także w formie audio i video, dlatego toczy się dyskusja na temat poziomu języka, którego należy używać w komunikacji z osobami z niepełnosprawnościami. Zgodnie z klasyfikacją Europejskiego Systemu Opisu Kształcenia Językowego osoby z niepełnosprawnością intelektualną używają języka na poziomie A1 lub A2. Dlatego Polskie Stowarzyszenie na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelektualną, poza tekstem łatwym do czytania i rozumienia, mówi także o łatwej komunikacji. w tym dokumencie jednak, na potrzeby stworzenia instrumentu, zajmiemy się wyłącznie tekstem łatwym do czytania i rozumienia

„Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”

Redaktor ETR – osoba, która redaguje informacje w tekście łatwym do czytania i zrozumienia, zgodnie z europejskimi standardami przygotowania tekstu łatwego do czytania i zrozumienia.

Konsultant dostępności tekstu – osoba o złożonych potrzebach w komunikowaniu się, która przy pomocy testów sprawdzających rozumienia tekstu łatwego do czytania i zrozumienia sprawdza dostępność informacji przygotowanej przez redaktora ETR.

3. Szczegółowy opis grupy docelowej.

Obecnie w Polsce nie mamy niemal żadnych rodzimych opracowań statystycznych na temat osób o złożonych potrzebach w komunikowaniu się, w tym o użytkownikach AAC. Próbuując ustalić potrzebne liczebności, możemy:

- skorzystać z danych zagranicznych i szacować nasze, stosując prawa proporcji;
- wnioskować na podstawie danych pośrednich o częstotliwości występowania znaczących zaburzeń mowy i komunikacji w populacjach osób z określonymi chorobami czy zespołami zaburzeń wymienionymi w ICD-10;
- próbować zdobyć dane marketingowe dotyczące sprzedaży urządzeń na terenie Polski lub dotyczące ewaluacji rządowych programów z zakresu AAC i AT.

Są kraje, w których znane są dane dotyczące osób o złożonych potrzebach w komunikowaniu się z konkretnego obszaru geograficznego. w 2001 roku w Kanadzie Ankieta Ograniczeń Uczestnictwa i Aktywności (*Participation and Activity Limitations Survey – PALS*) przyniosła wynik 318 tys. osób powyżej 4 roku życia, które miały istotne trudności w mówieniu i byciu rozumianymi, co oznacza ok. 1,5% tej populacji. Podobne dane przynoszą pomiary brytyjskie, które mówią, że osoby z niepełnosprawnością komunikacyjną to 1,4% populacji w kraju. Biuro Spisu Ludności Stanów Zjednoczonych (*United States Census Bureau*)

„Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”

szacuje, że trudności z komunikacją doświadcza 1,3% obywateli powyżej 15 roku życia.

Badania Sary W. Blackstone sugerują, że poważne zaburzenia mowy dotyczą 0,2%-0,6% dzieci w wieku szkolnym na świecie. Kanadyjczycy wskazują na wzrost liczby osób z trudnościami w zależności od wieku, jest ich ok. 0,8% w przedziale wieku 45-54 lata oraz 4,2% w populacji osób powyżej 85 roku życia. Nie wlicza się tu osób niemówiących, których podstawowym ograniczeniem jest głuchota.

Innym sposobem szacowania liczby osób potrzebujących AAC mogłaby być analiza danych liczbowych, dotyczących osób z daną jednostką chorobową. z badań tych populacji podawanych do publicznej wiadomości w licznych źródłach wynika, że mowy nie opanowuje: 25% osób z autyzmem, 25% osób z mózgowym porażeniem dziecięcym itd. Jednak w ten sposób, na pewno nie uzyskamy danych kompletnych, bo nie wszystkie jednostki chorobowe są przebadane pod tym kątem, a nawet jeśli – różna jest metodologia tych badań i w większości przypadków wyniki nie odnoszą się do funkcjonalnych umiejętności, a raczej do określenia towarzyszących rodzajów zaburzeń mowy.

Przyjąwszy uśrednione dane, że 1% populacji doświadcza złożonych potrzeb w komunikacji, można szacować, że mamy w Polsce około 380 tys. takich osób.

Można również założyć, że grupa ta, podobnie, jak w innych krajach, nie jest grupą jednolitą i składa się z osób z różnymi jednostkami chorobowymi:

„Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”

- ❖ z alzheimerem/demencją 23.2%
- ❖ z parkinsonem 22.1%
- ❖ ze spektrum autyzmu 18.9%
- ❖ z niepełnosprawnością intelektualną 13.3%
- ❖ po udarze/wylewie 9.9%
- ❖ z mózgowym porażeniem dziecięcym 4.5%
- ❖ z uszkodzeniem mózgu 2%
- ❖ z głęboką wieloraką niepełnosprawnością 2%
- ❖ ze stwardnieniem bocznym zanikowym 1%
- ❖ innymi problemami 2.5%

Źródło: *Shining a light on Augmentative and Alternative Communication*, s.13 (2013) [www http://www.communicationmatters.org.uk/shining-a-light-on-aac](http://www.communicationmatters.org.uk/shining-a-light-on-aac)

Opisując natomiast grupę osób o złożonych potrzebach w komunikowaniu się funkcjonalnie, należy wyróżnić w niej osoby, które mają trudności w komunikowaniu się od urodzenia, jak również takie, u których trudności te pojawiły się w późniejszym okresie życia na skutek wypadku lub choroby.

Profesorowie S. von Techner i H. Martinsen dzielą osoby potrzebujące wsparcia w postaci AAC na 4 grupy (von Tetzchner, Martinsen 2002):

„Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”

- **ekspresji językowej** to dzieci i dorośli, którzy mimo dobrego rozumienia mowy, nie są w stanie komunikować się za jej pomocą. Są to osoby, które będą często przez całe swoje życie potrzebować wsparcia AAC.
- **wsparcia językowego** to osoby, których rozwój mowy jest opóźniony – to tzw. **podgrupa rozwojowa**.
- **podgrupa sytuacyjna** - to podgrupa użytkowników AAC wymagających wsparcia językowego. Są w niej dzieci i dorośli, którzy potrafią mówić, ale ich mowa jest niezrozumiała. Bywa, że są rozumiane przez rodzinę i osoby, które spędzają z nimi dużo czasu, ale w kontakcie z nowymi osobami korzystają z systemów AAC.
- **języka alternatywnego** zaliczyć tu można osoby, dla których mowa bez wsparcia w postaci systemu AAC jest zupełnie niezrozumiała. Muszą jej używać zarówno użytkownicy AAC, jak i komunikujące się z nimi osoby. Czasami system alternatywnych znaków staje się dla nich sposobem komunikacji na całe życie.

Część osób o złożonych potrzebach w komunikowaniu się to jednocześnie użytkownicy ETR. Wśród użytkowników ETR wskazuje się:

- osoby z dysleksją i innymi trudnościami w czytaniu;
- osoby z niepełnosprawnością intelektualną;
- osoby z alzheimerem/demencją;
- osoby w spektrum autyzmu;
- osoby głuche od urodzenia;
- osoby głuchoniewidome;
- osoby z afazją;
- osoby z demencją;
- niedawni imigranci i inni użytkownicy języka obcego;
- osoby z trudnościami z czytaniem;
- dzieci.

Źródło: *International Federation of Library Association and Institutions IFLA Professional Reports, No. 120*

„Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”

Stosując opis funkcjonalny można powiedzieć, że użytkownicy ETR to osoby, których może dotyczyć jeden lub kilka z opisanych poniżej sposobów funkcjonowania w poszczególnych sprawnościach językowych:

a. czytanie:

- nie potrafi czytać,
- czyta pojedyncze słowa bez zrozumienia ich znaczenia,
- czyta globalnie (rozpoznaje logotypy, swoje imię i nazwisko, rozpoznaje pojedyncze słowa), rozumie znane słowa i bardzo proste zdania np. na tablicach informacyjnych czy plakatach oraz na rozkładach i w katalogach lub ulotkach reklamowych,
- rozumie teksty składające się głównie z najczęściej używanych słów z zakresu życia codziennego i zawodowego,
- nie umie określić intencji wypowiedzi,
- nie potrafi wyszukać w tekście konkretnych informacji, streścić tekstu, opowiedzieć go,
- czyta bardzo krótkie i proste teksty użytkowe (ogłoszenia, reklamy, prospekty, karty dań, rozkłady jazdy etc.), w których potrafi wyszukać konkretne, potrzebne informacje,
- potrafi czytać samodzielnie tekst napisany wielkimi literami,
- nie rozumie metafory, alegorii, ironii,
- ma trudności w odczytaniu i zrozumieniu złożonych wypowiedzi pisemnych, w tym pism o charakterze urzędowym.

b. pisanie:

- nie potrafi pisać,
- potrafi przepisywać tylko proste teksty, dużymi literami, tylko na komputerze lub telefonie,
- pisze nieczytelnie,
- pisze ze wsparciem,
- nie potrafi zapisywać liczb,
- pisze przy pomocy technologii wspomagającej,
- nie potrafi wypełnić kwestionariusza, wniosku, formularza z danymi osobowymi,

„Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”

- nie potrafi zredagować tekstu, zachowując wyznaczniki gatunkowe (np. życzenia, list, wniosek),
- potrafi podyktować jedynie prosty tekst do zapisania.
- c. słuchanie:
 - nie rozumie sformułowań abstrakcyjnych, metaforycznych, ironii,
 - nie rozumie poleceń, instrukcji,
 - nie rozumie dłuższych wypowiedzi na tematy inne niż sprawy codzienne,
 - nie rozumie komunikatów wypowiedzianych w szybszym tempie i mniej starannej wymowie.
- d. mówienie:
 - uczestniczy w rozmowie w bardzo ograniczonym stopniu, jedynie wtedy, gdy rozmowa dotyczy życia codziennego,
 - potrafi udzielić jedynie krótkiej informacji na swój temat lub związany z jego otoczeniem,
 - potrafi opowiadać tylko proste, krótkie historie,
 - odpowiada tylko na proste pytania,
 - potrafi zapytać jedynie o sprawy związane z życiem codziennym,
 - rzadko nawiązuje kontakty,
 - nie potrafi stosować odpowiednich strategii rozpoczynania, podtrzymywania i kończenia rozmowy,
 - nie potrafi posługiwać się oficjalną lub nieoficjalną odmianą języka polskiego odpowiednio do sytuacji,
 - nie potrafi zasygnalizować, że czegoś nie rozumie i poprosić o powtórzenie informacji.

Należy pamiętać, że nie każdy użytkownik ETR jest jednocześnie osobą o złożonych potrzebach w komunikowaniu się tak, jak nie każda osoba o złożonych potrzebach w komunikowaniu się jest użytkownikiem ETR. Niemniej jednak, grupy docelowe AAC i ETR w dużym stopniu pokrywają się.

Opisane powyżej ograniczenia w opanowaniu poszczególnych sprawności językowych u użytkowników AAC i/lub ETR powodują nie tylko trudności w komunikowaniu się, ale także stwarzają bariery:

„Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”

- w nawiązywaniu i budowaniu relacji społecznych oraz utrzymywaniu kontaktów z innymi,
- w zgłaszaniu własnych potrzeb,
- w odmawianiu przyjęcia niechcianych przedmiotów, wykonania niechcianych czynności, udziału w zdarzeniach i przebywania w obecności nielubianych osób,
- w wyrażaniu własnych uczuć i mówieniu o swoich preferencjach,
- w sygnalizowaniu wyborów, a co za tym idzie korzystaniu z alternatyw,
- w wyrażaniu własnych poglądów i dzieleniu się swoimi poglądami,
- w proszeniu o opinie i wyrażaniu własnych opinii,
- w uzyskiwaniu ważnych dla siebie informacji,
- w uczestnictwie w sytuacjach społecznych, interakcjach oraz korzystaniu z tych samych możliwości, co osoby bez niepełnosprawności.

Ograniczone możliwości komunikacyjne wpływają bezpośrednio na wiele sfer życia osób o złożonych potrzebach w komunikowaniu się, które nie są związane stricte z komunikacją. Są bowiem utrudnieniem:

- w dostępie do edukacji,
- w dostępie do zatrudnienia,
- w samodzielnym załatwianiu spraw urzędowych,
- w kontakcie ze służbą zdrowia.

Podsumowując, osoby o złożonych potrzebach w komunikowaniu się, mają trudności w osiągnięciu odpowiedniej dla ich poziomu kompetencji komunikacyjnej, która obejmuje działania receptywne, produktywne, interakcyjne, mediacyjne w zakresie publicznej, prywatnej, edukacyjnej i zawodowej sfery życia. Dochodzić do tego mogą także trudności w rozwijaniu kompetencji lingwistycznej, zatem umiejętności stosowania wiedzy językowej w działaniach komunikacyjnych, jak również kompetencji socjolingwistycznej czy strategii komunikacyjnych, które rozumiemy jako umiejętność wyboru odpowiedniego sposobu działania dla osiągnięcia skuteczności komunikacji językowej.

„Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”

4. Opis potrzeb wynikających z trudności w komunikowaniu się.

W wymiarze osobistym każda osoba o złożonych potrzebach w komunikowaniu się potrzebuje jak najszybszego oraz jak najbardziej skutecznego zniesienia lub maksymalnego ograniczenia barier uczestnictwa, wynikających z braku rozumienia i/lub braku możliwości zrozumiałego wypowiedzania się. Formy i sposoby odpowiednie dla tego celu to AAC: wspomagające i alternatywne metody komunikacji.

Brak uzyskania odpowiedniego wsparcia przez osobę o złożonych potrzebach w komunikowaniu się prowadzi do szeregu konsekwencji w sferach emocjonalnej, poznawczej oraz społecznej. Niemożność komunikowania się z otoczeniem skutkuje ograniczeniem aktywności i uczestnictwa w życiu rodzinnym, społecznym i zawodowym, rozwijaniem u osoby bierności, bezradności, podporządkowania i poczucia nikłego wpływu na własne życie.

Każda osoba o złożonych potrzebach w komunikowaniu się, bez względu na wiek, wymaga dostępu do **usług AAC**, bo bez nich i ich efektu w postaci opracowanego skutecznego indywidualnego systemu komunikacji, nie będzie w stanie korzystać z pełni swoich praw.

Osoba o złożonych potrzebach w komunikowaniu się potrzebuje zatem:

- respektowania złożonych potrzeb w komunikowaniu się,
- włączenia złożonych potrzeb w komunikowaniu się do polskiego systemu orzecznictwa,
- otoczenia świadomego jej trudności i możliwości uzyskania wsparcia,
- dostępu do oceny, która określi stan wyjściowy, wskaże tryb i środki wsparcia,
- dostępu do usług AAC,
- dostępu do rozwiązań technologicznych (AT) służących do niezależnej komunikacji w należytej jakości języku polskim,

„Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”

z możliwością wypożyczenia/testowania, odpowiednim finansowaniem oraz serwisem,

- uznania komunikacji AAC jako jednego z rodzajów komunikacji,
- przygotowania dostępności komunikacyjno-informacyjnej placówek publicznych (szkół, szpitali, urzędów) i wszelkich miejsc użyteczności publicznej, z uwzględnieniem dostosowania niezbędnych procedur do potrzeb osób z trudnościami w rozumieniu i ekspresji,
- dostępu do niezbędnej asystentury i usług związanych ze złożonymi potrzebami w komunikacji,
- dostępności programów promujących niezależne i aktywne życie użytkowników AAC, wpływ na rozwój własny i społeczności lokalnych, self-adwokaturę oraz czynny udział w kształtowaniu społeczeństwa otwartego.

5. Cele budowania systemu wsparcia osób o złożonych potrzebach w komunikowaniu się.

Przeprowadzony pilotaż usług AAC i ETR wskazał na konieczność zbudowania systemu wsparcia osób o złożonych potrzebach w komunikowaniu się. Jego cele są następujące:

- zapewnienie powszechnie dostępnych, nieodpłatnych specjalistycznych usług AAC i ETR oraz pomocy komunikacyjnych w całym kraju dla dzieci i dorosłych o złożonych potrzebach w komunikowaniu się,
- rozpoznawanie i eliminowanie barier w obszarze komunikacji u osób o złożonych potrzebach w komunikowaniu się,
- zapewnienie dostępu do aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym osób o złożonych potrzebach w komunikowaniu się,
- tworzenie i rozwój sieci usług AAC i ETR,

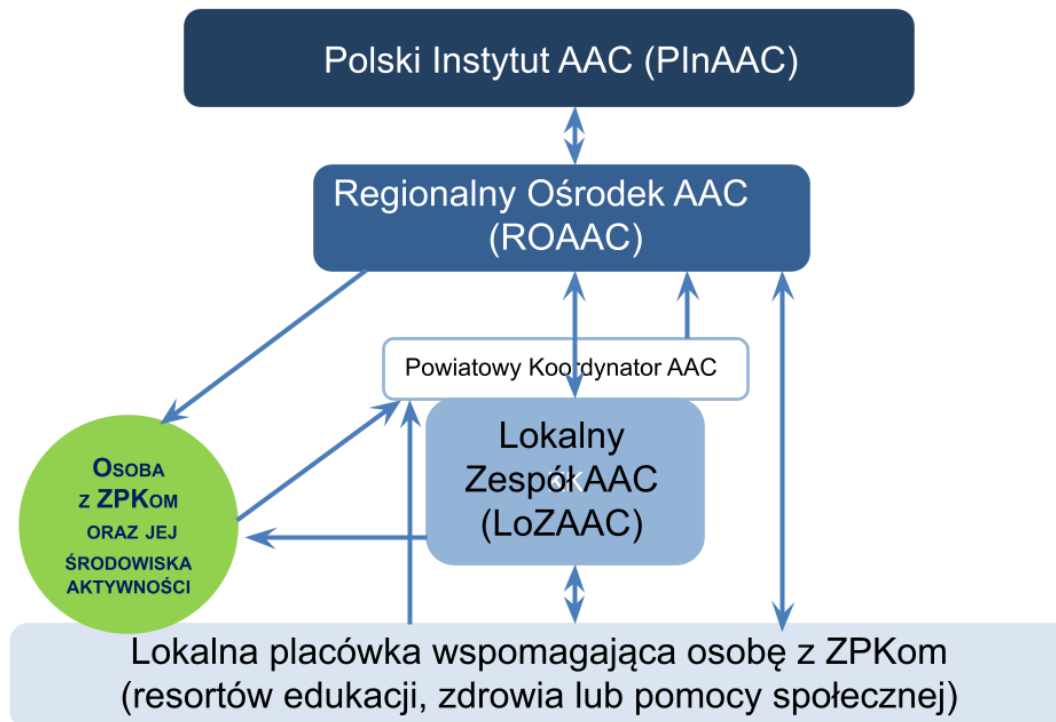
„Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”

- skoordynowanie, wsparcie i standaryzacja działań podmiotów działających na rzecz osób o złożonych potrzebach w komunikowaniu się,
- rozpoznawanie/monitorowanie populacji osób o złożonych potrzebach w komunikowaniu się oraz instytucji i osób świadczących usługi na ich rzecz,
- podnoszenie świadomości społecznej na temat możliwości i potrzeb osób o złożonych potrzebach w komunikowaniu się.

6. System wsparcia osób o złożonych potrzebach w komunikowaniu się.

Jak zostało wskazane w rozdz. 1, budowanie systemu wsparcia osób o złożonych potrzebach w komunikowaniu się, jest obowiązkiem Państwa, wynikającym z zapisów *Konwencji ONZ o Prawach Osób Niepełnosprawnych*, *Konstytucji*, ale także zapisów art. 9, pkt. 3 ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej. (USTAWA z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych Dz.U. 1997 nr 123 poz. 776). System ten powinien zagwarantować osobom o złożonych potrzebach w komunikowaniu się, równy dostęp do usług na terenie całego kraju. Działania powinny być skoordynowane w skali kraju, zarówno w wymiarze merytorycznym, z gwarancją budowania jakości usług, jak też administracyjnym i badawczym. Dlatego rekomenduje się czterostopniowy system wsparcia.

„Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”

Podobnie, jak w systemie brytyjskim oraz w Skandynawii, relacja pomiędzy ośrodkami o niższym statusie referencyjnym do tych o statusie wyższym, ma naśladować stosunek szprych i piasty, co zapewni łączność pomiędzy elementami systemu.

Budowane aktualnie struktury (LoZAAC, ROAAC) mają realizować model konsultacyjny, ukierunkowujący przede wszystkim działania kadr placówek, które i tak mają pod opieką osobę o złożonych potrzebach w komunikowaniu się. w systemie wsparcia widzieć zatem należy także wszelkie instytucje świadczące usługi osobom z niepełnosprawnościami, zawiadywane przez resorty właściwe do spraw edukacji, zdrowia i zabezpieczenia społecznego (w obszarze pomocy społecznej).

Docelowo to tam powinna zachodzić identyfikacja złożonych potrzeb w komunikowaniu się i impuls do odpowiedniego orzecznictwa.

Placówki w zwykłym nurcie swojej pracy powinny:

1. Podejmować działania na rzecz zbudowania i wdrożenia ISK:

„Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”

- przeprowadzenie oceny funkcjonalnej z bezpośrednim udziałem osoby o złożonych potrzebach w komunikowaniu się (określenie poziomu umiejętności komunikacyjnych oraz strefy najbliższego rozwoju),
- opracowanie i wdrożenie ISK zawierającego: wyznaczone cele dotyczące rozwoju komunikowania się za pomocą AAC do osiągnięcia w najbliższym czasie, proponowane sposoby dostępu i niezbędne strategie komunikowania się oraz środki (pomoce komunikacyjne), systemy komunikowania się, sposoby modelowania (w zależności od potrzeb osoby o złożonych potrzebach w komunikowaniu się).
- nawiązanie współpracy w formie konsultacji z innymi specjalistami zatrudnionymi w placówce, w tym np. z zakresu fizjoterapii, terapii widzenia itp.,
- nawiązanie współpracy z partnerami komunikacyjnymi z najbliższego otoczenia osoby, w tym instruktáže, strategię partnera komunikacji,
- przeprowadzenie niezbędnych instruktaży dla użytkownika AAC i partnerów komunikacyjnych dotyczących sposobów komunikowania się za pomocą wypracowanych narzędzi i strategii oraz zakresu udzielanego użytkownikowi AAC wsparcia,
- rekomendowanie sprzętu i oprogramowania AAC (do dofinansowania lub wypożyczenia),
- personalizowanie sprzętu i oprogramowania AAC do indywidualnych potrzeb użytkownika,
- kierowanie do właściwego miejscowo lokalnego zespołu AAC w przypadku rekomendowania bardziej zaawansowanych rozwiązań dotyczących diagnozy i interwencji, w tym wyposażenia dla użytkownika AAC.

2. Zadania na rzecz jakości pracy specjalistów zatrudnionych w placówce:

„Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”

- superwizja własnej pracy (co najmniej 1x na pół roku dla każdego członka zespołu), superwizje mogą odbywać się w Regionalnych Ośrodkach AAC,
- interwizja (1x na miesiąc),
- udział w szkoleniach, konferencjach i innych formach doskonalenia zawodowego.

3. Prowadzenie współpracy z Lokalnymi Zespołami AAC oraz Regionalnymi Ośrodkami AAC.

Pracownicy placówek są zobowiązani do współpracy z członkami LoZAAC oraz ROAAC, którzy na wniosek użytkownika AAC lub jego rodziny, podejmują działania związane z oceną funkcjonalną oraz konstruowaniem i wdrażaniem ISK.

Członkowie LoZAAC mają prawo wspierać użytkownika AAC na terenie placówki.

Listy członków LoZAAC i ROAAC uprawnionych do udzielania wsparcia na terenie placówek, w których przebywają osoby o złożonych potrzebach w komunikowaniu się, są umieszczone w BIP.

Poprzez współpracę kadr placówek z LOZAAC/ROAAC ich kompetencje w świadczeniu odpowiednich usług mają się stopniowo powiększać.

6.1. Obszary zastosowania komunikacji wspomagającej i alternatywnej.

Do komunikacji z osobami o złożonych potrzebach w komunikowaniu się, zobowiązane są następujące podmioty:

1)przedsiębiorcy w rozumieniu ustawy z dnia 6 marca 2018 r. – *Prawo przedsiębiorców*, którzy:

a)wykonują działalność gospodarczą w zakresie: kultury, edukacji, ochrony zdrowia, pomocy społecznej lub socjalnej, turystyki i rekreacji, transportu zbiorowego, sportu, obsługi bankowej, usług pocztowych lub telekomunikacyjnych,

b)zatrudniają te osoby;

„Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”

- 2) organizacje pozarządowe określone w ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie;
 - 3) Kościoły i inne związki wyznaniowe;
 - 4) Jednostki sektora finansów publicznych w rozumieniu ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych;
 - 5) inne, niż określone w pkt 4, państwowe jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej;
 - 6) inne, niż określone w pkt 4, osoby prawne, utworzone w szczególnym celu zaspokajania potrzeb o charakterze powszechnym, niemających charakteru przemysłowego ani handlowego, jeżeli podmioty, o których mowa w tym zapisie oraz w pkt 2 i 3, pojedynczo lub wspólnie, bezpośrednio lub pośrednio przez inny podmiot:
 - a) finansują je w ponad 50% lub
 - b) posiadają ponad połowę udziałów albo akcji, lub
 - c) sprawują nadzór nad organem zarządzającym, lub
 - d) mają prawo do powoływania ponad połowy składu organu nadzorczego lub zarządzającego,
 - 7) związki podmiotów, o których mowa w pkt 4 i 5 lub podmiotów, o których mowa w pkt 6.
2. Komunikacja z osobami o złożonych potrzebach w komunikowaniu się, powinna uwzględniać pomoce komunikacyjne, formy lub sposoby stosowane w komunikacji wspomagającej i alternatywnej, wskazane przez osobę o złożonych potrzebach w komunikowaniu się.

6.2. Warunki konieczne dla prawidłowego świadczenia usług AAC w ramach systemu wsparcia osób o złożonych potrzebach w komunikowaniu się.

Konwencja ONZ o Prawach Osób Niepełnosprawnych wprowadza zasadę dostępności komunikacyjno-informacyjnej (art. 9), szczegółowo określa wolność wypowiedzenia się, wyrażania opinii oraz dostęp do

„Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”

informacji (art.21) w celu zapewnienia osobom o złożonych potrzebach w komunikowaniu się aktywnego i niezależnego życia. Konwencja nakłada również na Państwa obowiązek opracowywania, ogłaszania i monitorowania wdrażania minimalnych standardów i wytycznych w sprawie dostępności urządzeń i usług ogólnie dostępnych lub powszechnie zapewnianych oraz zapewnienia, że instytucje prywatne, które oferują te urządzenia i usługi, będą brały pod uwagę wszystkie aspekty ich dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, w tym również dla osób o złożonych potrzebach w komunikowaniu się (art.9 ust. 2). W ramach proponowanych rozwiązań, zaproponowane zostały następujące standardy usług AAC:

1. Usługi AAC świadczone są nieodpłatnie.
2. Usługi świadczone są przez specjalistów AAC, którzy spełniają wymagania opisane w rozdz. 6.3.1
3. Świadczenie usług powinno być realizowane w miejscu pobytu osoby o złożonych potrzebach w komunikowaniu się przez pracującego tam specjalistę AAC.
4. Poziom świadczonych usług jest adekwatny do potrzeb
5. Osoby o bardziej złożonych potrzebach w komunikowaniu się, kierowane są do wyższych ośrodków referencyjnych.
6. Jeśli placówka, w której przebywa osoba o złożonych potrzebach w komunikowaniu się, nie ma możliwości zapewnienia wsparcia w formie usług AAC, osoba może skorzystać z usług LoZAAC lub ROAAC.
7. Usługi AAC świadczone przez LoZAAC realizowane są jak najbliżej miejsca zamieszkania osoby o złożonych potrzebach w komunikowaniu się.
8. Osoba zgłaszająca się do LoZAAC lub ROAAC otrzymuje wsparcie nie później niż miesiąc od momentu zgłoszenia.
9. Uzyskanie wsparcia LoZAACu możliwe jest poprzez zgłoszenie potrzeby do powiatowego koordynatora AAC.
10. Wsparcie ROAAC osoba otrzymuje na podstawie skierowania wystawionego przez LoZAAC.

„Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”

11. Usługi AAC świadczone są nie tylko wobec osób o złożonych potrzebach w komunikowaniu się, ale także wobec ich środowiska.
12. W ramach świadczonych usług osoba o złożonych potrzebach w komunikowaniu się otrzymuje wsparcie w formie:
 - oceny funkcjonalnej kompetencji komunikacyjnych,
 - opracowania i wdrożenia ISK (wyznaczone cele dotyczące rozwoju komunikowania się z pomocą AAC do osiągnięcia w najbliższym czasie, proponowane sposoby dostępu i niezbędne strategie komunikowania się oraz środki (pomoce komunikacyjne), systemy komunikowania się, sposoby modelowania (w zależności od potrzeb osoby o ZPK).
13. Osoba o złożonych potrzebach w komunikowaniu się ma zapewnioną możliwość wypożyczenia nieodpłatnie, na podstawie rekomendacji specjalisty AAC, pomocy komunikacyjnych, z wypożyczalni prowadzonych przez Regionalne Ośrodki AAC.
14. Sprzęt przekazany do wypożyczenia osobie o złożonych potrzebach w komunikowaniu się jest spersonalizowany i dostosowany do jej indywidualnych potrzeb.
15. W ramach świadczonych usług, specjaliści AAC są zobowiązani do współpracy z innymi profesjonalistami wspierającymi na co dzień osobę o złożonych potrzebach w komunikowaniu się.

Szczegółowe standardy usług określa załączony do Instrumentu projekt ustawy oraz towarzyszące jej rozporządzenia.

Poza ustanowieniem standardów usług, niezwykle ważnym jest także, ustanowienie standardów AAC, co stanowi zadanie Instytutu.

Ustanowienie standardów ma na celu zapewnienie:

- należytej jakości usług dla osób o złożonych potrzebach w komunikowaniu się i ich środowisk jak najbliżej miejsca zamieszkania oraz w możliwie najkrótszym czasie,
- osobie o złożonych potrzebach w komunikowaniu się nieodpłatnego wsparcia w zakresie budowania i nauki używania indywidualnego systemu komunikacji,

„Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”

- osobie o złożonych potrzebach w komunikowaniu się, jej rodzinie oraz osobom świadczącym usługi na jej rzecz współdziału w ustalaniu celów podejmowanych działań,
- uwzględnienia zasobów osoby o złożonych potrzebach w komunikowaniu się oraz jej partnerów komunikacyjnych w budowaniu Indywidualnego Systemu Komunikacyjnego,
- partnerom komunikacyjnym swobody decydowania, czy i w jakim zakresie chcieliby się włączyć w proces budowania ISK, ich decyzja i wybór są szanowane przez zespół AAC,
- dostępu do usługi wypożyczenia i serwisowania pomocy komunikacyjnych, a jeżeli zaistnieje taka potrzeba instruktażu lub szkolenia w zakresie ich obsługi.

6.3. Specjaliści AAC, specjaliści Technologii Wspomagającej (AT) i ich kompetencje.

Bezpośrednimi usługodawcami w tworzonej systemie mają być osoby prezentujące określone postawy, przekonania, wiedzę i umiejętności z zakresu alternatywnych i wspomagających metod komunikowania się (AAC), czyli **specjaliści AAC**. Specjalność ta nie była dotąd formalnie identyfikowana, jednak wobec aktualnych wyzwań należy ją ustanowić w formie specjalizacji lub zawodu. Pozwoli to pracodawcom na zatrudnianie osób o odpowiednich kwalifikacjach do zadań, jakie zostaną im powierzone. Poniżej zamieszczone są wymagania stawiane specjalistom AAC, specjalistom AT oraz oczekiwane umiejętności.

6.3.1. Kompetencje specjalisty AAC.

Przekonania i postawy specjalisty AAC:

- każda osoba ma prawo do godności i samostanowienia,
- każda osoba ma prawo do komunikowania się, a jeśli napotyka bariery w tym zakresie – ma prawo do wsparcia,¹⁷

„Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”

- każda osoba ma prawo wyboru sposobu komunikacji, z którego chce korzystać,
- w przypadku każdej osoby o złożonych potrzebach w komunikowaniu się można udoskonalić sposób komunikacji, a tym samym - jakość jej życia,
- zadaniem specjalisty AAC jest systematyczna praca nad przygotowaniem zarówno osoby korzystającej z AAC, jak też środowiska (w tym partnerów komunikacyjnych w miejscach, gdzie żyje osoba o złożonych potrzebach w komunikowaniu się) do możliwie największej niezależności w komunikowaniu się użytkownika AAC,
- usługi AAC mają zagwarantować osobie o złożonych potrzebach w komunikowaniu się szansę nauczenia się funkcjonalnej, spontanicznej komunikacji i możliwie swobodnego wyrażania swoich potrzeb, zamiarów, myśli, przekonań, decyzji i wyborów,
- wszelkie oddziaływania wobec osoby o złożonych potrzebach w komunikowaniu się mają na celu zapewnienia jej aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym,
- specjalista AAC dzieli się swoją wiedzą i umiejętnościami, jest otwarty na współpracę z innymi,
- specjalista AAC dąży do ciągłego samorozwoju, doskonalenia swojej wiedzy i umiejętności m. in. w formie superwizji indywidualnej, grupowej lub interwizji.

Wiedza specjalisty AAC:

- emocjonalne, społeczne i poznawcze konsekwencje barier w komunikowaniu się,
- grupy osób korzystających z AAC i specyfika pracy z nimi,
- AAC jako interdyscyplinarna dziedzina nauki; powiązania z innymi specjalnościami,
- specyfika komunikacji z użyciem AAC,
- kompetencje partnera komunikacyjnego ,
- kryteria skuteczności oddziaływań w środowiskach, w których żyje osoba o złożonych potrzebach w komunikowaniu się

„Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”

- rozwój umiejętności komunikowania się,
- dostępne narzędzia oceny kompetencji komunikacyjnych,
- relacja mowy i AAC,
- znaczenie pozycjonowania osób z niepełnosprawnością ruchową,
- społeczno-pragmatyczne, językowe, operacyjne, strategiczne, kompetencje komunikacyjne użytkowników AAC
- rodzaje znaków używanych w AAC. Źródła znaków do narzędzi drukowanych oraz elektronicznych,
- rodzaje pomocy do porozumiewania się,
- zbieranie i organizacja słownictwa na rzecz budowania indywidualnego systemu komunikacji. Różne modele,
- techniki dostępu do systemów AAC, peryferia gwarantujące dostęp oraz strategie komunikacji,
- właściwości dostępnych na rynku narzędzi do komunikacji, urządzeń, peryferiów, oraz oprogramowania językowego,
- właściwości dostępnych na rynku narzędzi służących aktywizacji i kontroli otoczenia,
- model uczestnictwa jako wiodąca strategia włączenia użytkownika AAC,
- zasady rozwijania języka osób korzystających z AAC,
- znajomość specyfiki nauczania czytania i pisanie u osób nie posługujących się mową,
- znajomość różnych koncepcji i podejść stosowanych we wsparciu.

Umiejętności specjalisty AAC:

- współpraca z innymi członkami zespołu wspierającego osobę o złożonych potrzebach w komunikowaniu się,
- współpraca ze środowiskami, w których żyje osoba potrzebująca AAC,
- umiejętność budowania kompetencji partnerów komunikacyjnych,
- prowadzenie oceny rozwojowej, oceny potrzeb i zasobów osoby o złożonych potrzebach w komunikowaniu się, oceny czynników środowiskowych na rzecz zbudowania indywidualnego systemu komunikacji (ISK) oraz oceny efektywności oddziaływań,

„Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”

- stawianie adekwatnych, szczegółowych, zoperacjonalizowanych, mierzalnych, opisujących postęp celów, dotyczących umiejętności użytkownika AAC, do osiągnięcia których dąży zespół,
- dokumentowanie procesu wsparcia, m. in. poprzez opisy wdrożonych strategii jak i materiał wideo,
- współpraca w zakresie pozycjonowania osób z niepełnosprawnością ruchową,
- dobór technik dostępu i strategii komunikacji,
- dobór pomocy do komunikacji,
- umiejętność adaptowania sytuacji komunikacyjnych i narzędzi AAC w przypadku indywidualnych możliwości percepcyjnych,
- umiejętność ewaluacji działań zespołu oraz kompetencji komunikacyjnych użytkownika AAC; gotowość do autokorekty oraz wprowadzania potrzebnych zmian,
- zbieranie danych ze środowisk, w których żyje osoba o złożonych potrzebach w komunikowaniu się i wykorzystywanie ich do projektowania kolejnych kroków na drodze do umiejętności porozumiewania się,
- projektowanie sytuacji włączenia/uczestnictwa użytkownika AAC
- posługiwanie się systemami znaków manualnych i ich adaptowanie,
- budowanie pomocy komunikacyjnych w wersji drukowanej i elektronicznej,
- projektowanie pomocy komunikacyjnych promujących rozwój języka i reguł składni,
- nauczanie pisania jako sposobu komunikowania się,
- dobór i optymalizowanie pomocy do komunikacji bezpośredniej i na odległość, opartych na piśmie.

Dodatkowo, w ośrodkach o wyższym poziomie referencyjności (ROAAC) ze względu na prowadzenie regionalnej wypożyczalni i serwisu sprzętu AAC w zespole Regionalnego Ośrodka AAC, niezbędny jest **specjalista technologii wspomagającej (AT)**. To kolejny nieistniejący w Polsce zawód/specjalizacja, którą należy ustanowić na wzór wielu krajów Europy, Ameryki Północnej, czy Australii.

„Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”

Zakres umiejętności specjalisty technologii wspomagającej (Assistive Technology Specialist, Rehab Engineer) obejmuje:

- znajomość dostępnych na rynku systemów siedzisk, wózków oraz innego sprzętu gwarantującego odpowiednie pozycjonowanie, komfort i mobilność, w tym zwłaszcza obsługę elektrycznych wózków inwalidzkich za pomocą niestandardowych peryferiów,
- znajomość technologii audio-video i ich wykorzystanie w procesie monitoringu osób potrzebujących wsparcia, a także w celu wsparcia komunikacji twarzą w twarz i na odległość,
- znajomość oraz umiejętność adaptacji usługi teleinformatycznych, zwłaszcza zagadnień ich dostępności dla osób z wszelkimi niepełnosprawnościami,
- znajomość systemów kontroli otoczenia, pozwalających osobom z niepełnosprawnościami korzystać z urządzeń codziennego użytku w celu osiągnięcia maksymalnego poziomu niezależności,
- znajomość wszelkich ułatwień dostępu we wszystkich systemach operacyjnych, a także tworzenie nowych rozwiązań informatycznych na rzecz dostępu osób z niepełnosprawnościami do technologii informacyjnych (komputer, Internet, narzędzia internetowe),
- znajomość i elastyczne stosowanie wszelkich urządzeń dostępowych (alternatywnych myszy, klawiatur, interfejsów i włączników),
- znajomość wachlarza programów i aplikacji językowych obsługujących język polski, w tym w szczególności aplikacji text-to-speech wraz z rozeznaniem ich funkcjonalności w różnych systemach operacyjnych,
- znajomość i stosowanie programów syntezujących mowę.

6.3.2. Ścieżka kształcenia specjalistów AAC i specjalistów technologii wspomagającej (AT), inaczej: inżynierów rehabilitacji.

Skuteczne działanie systemu usług AAC będzie możliwe pod warunkiem dostępu do odpowiednio wykształconych kadr. Zadanie to

„Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”

należy traktować jako długoterminowe, obejmujące zmiany w kształceniu w podstawowych zawodach pomocowych. w najbliższej perspektywie bazować trzeba na istniejących tradycjach i zasobach szkoleniowych, uporządkować je oraz wyjaśnić sytuację już wyszkolonych terapeutów, którzy dziś prowadzą interwencję wobec osób o złożonych potrzebach w komunikowaniu się.

W dłuższej perspektywie jednak należałoby:

- włączyć odpowiedni zakres treści o złożonych potrzebach w komunikowaniu się i AAC do wszystkich studiów nauczycielskich, psychologicznych, fizjoterapeutycznych, dla pracowników socjalnych, asystentów osób z niepełnosprawnościami,
- włączyć rozszerzone treści o złożonych potrzebach w komunikowaniu się i AAC do wszystkich studiów z zakresu: wczesnego wspomaganie rozwoju, pedagogiki specjalnej, logopedii, neurologopedii, terapii zajęciowej,
- ustanowić/wspierać powstanie podyplomowych studiów specjalistycznych z zakresu AAC,
- uwzględnić wiedzę i umiejętności związane z AAC w standardach kształcenia nauczycieli i specjalistów zatrudnianych w resortach edukacji, zdrowia i pomocy społecznej,
- określić wymogi wobec osób mających świadczyć usługi AAC w placówkach resortów edukacji, zdrowia i pomocy społecznej.

Realizacja tych zadań wymaga przygotowanych materiałów i kadr akademickich kompetentnych w zakresie tych zagadnień, co mają zagwarantować opisane poniżej kroki.

Należy ustanowić specjalność/zawód **specjalisty AAC**, którego kompetencje winny być potwierdzone odpowiednim świadectwem lub certyfikatem, aby można je było łatwo weryfikować podczas naboru przez Powiatowego Koordynatora AAC, Regionalny Ośrodek AAC lub innych pracodawców w placówkach resortów edukacji, zdrowia lub opieki społecznej.

„Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”

Ścieżka kształcenia specjalisty AAC docelowo powinna wyglądać następująco:

A: kierunkowe wykształcenie w dziedzinie: pedagogiki, pedagogiki specjalnej, logopedii, psychologii, fizjoterapii, terapii zajęciowej, technologii wspomagającej (inżynierowie, informatycy), wczesnego wspomagania rozwoju, gdzie zagadnienia AAC będą zawarte w programach kształcenia z perspektywy charakterystycznej dla danego typu kształcenia.

B1: przepisy przejściowe: co najmniej 60 godzin dydaktycznych szkoleń i/lub superwizji z zakresu AAC obejmujących zagadnienia wyszczególnione w części 6.2 „ Specjaliści AAC, specjaliści Technologii Wspomagającej (AT) i ich kompetencje” (ze szczególnym uwzględnieniem znajomości co najmniej dwóch podejść terapeutycznych lub specyfiki pracy z co najmniej dwiema grupami osób potrzebujących AAC), potwierdzonych zaświadczeniami/certyfikatami; **docelowo:** co najmniej 120 godzin dydaktycznych akredytowanych szkoleń i/lub superwizji z zakresu AAC obejmujących zagadnienia wyszczególnione w części 6.2 “Specjaliści AAC, specjaliści Technologii Wspomagającej (AT) i ich kompetencje” (ze szczególnym uwzględnieniem znajomości co najmniej dwóch podejść lub specyfiki pracy z co najmniej dwiema grupami osób potrzebujących AAC), potwierdzonych zaświadczeniami/certyfikatami **lub**

B2: studia podyplomowe obejmujące zagadnienia wyszczególnione w części 6.2 “Specjaliści AAC, specjaliści Technologii Wspomagającej (AT) i ich kompetencje” potwierdzone świadectwem ukończenia studiów podyplomowych.

C: co najmniej 5 lat potwierdzonej praktyki w pracy z osobami o złożonych potrzebach w komunikowaniu się.

Każda osoba, która przejdzie powyższą ścieżkę - a + **B** (B1 lub B2) **lub** a + **C** może ubiegać się o **status/certyfikat specjalisty AAC**.

Organem wydającym podobny certyfikat, a także akredytującym szkolenia AAC, pozostające na wolnym rynku mógłby być Instytut. w tym samym

„Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”

miejscu powinien być prowadzony oficjalny rejestr szkoleń akredytowanych i punktowanych.

Specjalista AAC powinien nieustająco podwyższać swoje kwalifikacje poprzez udział w akredytowanych/punktowanych formach doskonalenia zawodowego, w tym w konferencjach, sympozjach, warsztatach oraz superwizjach.

Podążając za standardami zagranicznymi, należy zadbać także o stworzenie w Polsce dodatkowych specjalizacji odgrywających ważną rolę w interwencji AAC. Konieczne jest wytyczenie ścieżki kształcenia oraz **zawodu/specjalności specjalisty technologii wspomagającej (AT)** lub inżyniera rehabilitacji, którego kompetencje opisano w części 6.2.1. Kształcenie takie mogłoby odbywać się na politechnikach lub na uczelniach związanych z rehabilitacją funkcjonalną (akademie wychowania fizycznego).

6.3.3. Szkolenia z zakresu komunikacji wspomagającej i alternatywnej (AAC).

1. Rynek szkoleń AAC wymaga uporządkowania. Akredytowane szkolenia prowadzić mogłyby podmioty, które:
 - a) Zapewniają program/zawartość merytoryczną zgodną z wytycznymi zawartymi w części 6.3.1 "Specjaliści AAC, specjaliści Technologii Wspomagającej (AT) i ich kompetencje",
 - b) zapewniają kadre dydaktyczną posiadającą odpowiednie kwalifikacje;
 - c) zapewniają bazę dydaktyczną niezbędną do realizacji programu szkolenia, w tym szkolenia praktycznego;
 - d) posiadają wewnętrzny system oceny jakości kształcenia;
 - e) prowadzą dokumentację związaną z organizacją i przebiegiem kształcenia, w szczególności regulaminy organizacyjne kształcenia, oraz przebiegu sprawdzianów lub innych form zaliczenia szkolenia;

„Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”

- f) prowadzą ewidencję wydanych zaświadczeń o ukończeniu danego rodzaju kształcenia, obejmującą:
- dane osoby, która ukończyła szkolenie:
 - imię i nazwisko,
 - numer PESEL, a w przypadku braku numeru PESEL cechy dokumentu potwierdzającego tożsamość: nazwę i numer dokumentu oraz kraj wydania,
 - adres miejsca zamieszkania,
 - nazwę szkolenia,
 - nazwę (firmę) organizatora kształcenia,
 - datę wydania i numer zaświadczenia.
2. Podmiot uprawniony do prowadzenia szkolenia, przed jego rozpoczęciem, jest obowiązany uzyskać wpis na listę podmiotów uprawnionych do prowadzenia szkolenia prowadzoną przez Instytut.
3. Podmiot ubiegający się o uzyskanie wpisu na listę, składa do Dyrektora Instytutu wnioski, do którego dołącza się:
- a) dokumenty potwierdzające spełnienie wymagań, o których mowa w pkt. 1;
- b) oświadczenie o zgodności danych zawartych we wniosku oraz znajomości i spełnianiu warunków wykonywania działalności w zakresie doskonalenia zawodowego ratowników medycznych, określonych w ustawie.
4. Wniosek, o którym mowa w pkt. 3, zawiera:
- a. oznaczenie podmiotu ubiegającego się o uzyskanie wpisu na listę, o której mowa w pkt. 2;
 - b. liczbę i kwalifikacje kadry dydaktycznej;
 - c. opis bazy dydaktycznej, w której podmiot zamierza prowadzić szkolenia;
 - d. plan realizacji programu szkolenia.
5. Dyrektor Instytutu dokonuje weryfikacji formalnej wniosku, o którym mowa w pkt. 3 oraz załączonych dokumentów.
6. W przypadku stwierdzenia we wniosku braków formalnych, Dyrektor Instytutu wzywa do ich uzupełnienia.

„Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”

7. Dyrektor Instytutu dokonuje wpisu na listę, o której mowa w pkt. 2.
8. Dyrektor Instytutu wydaje zaświadczenie o dokonaniu wpisu na listę, o której mowa w pkt. 2.
9. Dyrektor Instytutu skreśla podmiot z listy, o której mowa w pkt. 2, w drodze decyzji administracyjnej, w przypadku:
 - a. złożenia oświadczenia, o którym mowa w pkt. 3 ppkt. 2, niezgodnego ze stanem faktycznym;
 - b. wydania prawomocnego orzeczenia zakazującego podmiotowi uprawnionemu do prowadzenia działalności objętej wpisem na listę, o której mowa w pkt. 2;
 - c. naruszenia warunków wymaganych do prowadzenia szkoleń;
 - d. niezastosowania się do zaleceń pokontrolnych, będących wynikiem kontroli prowadzonej przez Instytut;
 - e. złożenia przez podmiot uprawniony do prowadzenia szkoleń wniosku o wykreślenie z listy, o której mowa w pkt. 2.
10. Skreślenie z listy, o której mowa w pkt. 2, następuje także w przypadku uzyskania przez Dyrektora Instytutu informacji z Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej albo Krajowego Rejestru Sądowego o wykreśleniu przedsiębiorcy.
11. Podmiot uprawniony do prowadzenia szkoleń, który został skreślony z listy, o której mowa w pkt. 2, z przyczyn wskazanych w pkt. 9. ppkt 1, 3 i 4, może uzyskać ponowny wpis na listę nie wcześniej niż po upływie 3 lat od wydania decyzji administracyjnej o skreśleniu.
12. Lista, o której mowa w pkt. 2, zawiera następujące dane:
 - a. numer wpisu;
 - b. nazwę (firmę);
 - c. adres siedziby;
 - d. adres do korespondencji;
 - e. numer telefonu oraz adres poczty elektronicznej, jeżeli posiada.
13. Podmiot wpisany na listę, o której mowa w pkt. 2, jest obowiązany zgłaszać Dyrektorowi Instytutu termin i miejsce prowadzenia danego kursu, w terminie co najmniej 60 dni przed jego rozpoczęciem.

„Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”

14. Dyrektor Instytutu zamieszcza informacje, o których mowa w pkt. 13, na stronie Instytutu w Biuletynie Informacji Publicznej.

15. Instytut jest uprawniony do prowadzenia kontroli podmiotów wpisanych na listę, o której mowa w pkt. 2, w zakresie prawidłowego przestrzegania warunków wymaganych dla prowadzenia szkoleń.

6.3.4. Rejestr specjalistów komunikacji wspomagającej i alternatywnej.

1. Rejestr specjalistów AAC prowadzi Instytut. Celem prowadzenia rejestru jest zapewnienie wysokiej jakości usług AAC dla osób o złożonych potrzebach w komunikowaniu się.
2. Wyłącznie osoby wpisane do rejestru mają formalnie potwierdzone przez Instytut kwalifikacje jako specjalista AAC.
3. Instytut wydaje zaświadczenie o uzyskaniu wpisu do rejestru.
4. Instytut jest administratorem danych osobowych objętych rejestrem.
5. Wpis do rejestru następuje na wniosek.
6. Wniosek, o którym mowa w pkt. 5, zawiera:
 - 1) imię i nazwisko;
 - 2) numer PESEL albo numer dokumentu potwierdzającego tożsamość w przypadku braku numeru PESEL;
 - 3) adres miejsca zamieszkania lub adres do korespondencji;
 - 4) dane kontaktowe – numer telefonu oraz adres poczty elektronicznej.
7. Oprócz danych, o których mowa w ppkt. 2, wniosek zawiera również informacje o kwalifikacjach potwierdzających posiadanie niezbędnej wiedzy i umiejętności specjalisty AAC;
8. Do wniosku, o którym mowa w pkt. 5, dołącza się odpisy dokumentów potwierdzających informacje, o których mowa w pkt. 6.
9. Za wpis do rejestru pobiera się opłatę w wysokości 5% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw bez wypłat nagród z zysku za ubiegły rok, ogłaszanego, w drodze obwieszczenia,

„Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”

przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego w *Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”*, obowiązującego w dniu złożenia wniosku o wpis do rejestru. Opłata stanowi przychód Instytutu.

10. Dyrektor Instytutu odmawia wpisu do rejestru, jeżeli z dokumentów, o których mowa w pkt.7, nie wynika, że wnioskodawca posiada kwalifikacje potwierdzające spełnianie wymagań określonych w pkt. 12.

11. Wpis do rejestru, odmowa wpisu do rejestru i skreślenie wpisu w rejestrze następuje w drodze decyzji administracyjnej. Organem wyższego stopnia w zakresie tych decyzji jest minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego.

12. Aby uzyskać wpis do rejestru specjalisty AAC należy przedstawić dokumenty potwierdzające:

a) ukończenie studiów wyższych na kierunku: pedagogika, pedagogika specjalna, logopedia, psychologia, fizjoterapia, terapia zajęciowa, wczesne wspomaganie rozwoju oraz

b) odbycie co najmniej 120 godzin dydaktycznych szkoleń lub superwizji z zakresu komunikacji wspomagającej i alternatywnej (AAC) i co najmniej 5 lat praktyki zawodowej w pracy z osobami o złożonych potrzebach w komunikowaniu się albo ukończyła studia podyplomowe obejmujące zagadnienia określone w rozdz. 6.3.1;

13. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw nauki i szkolnictwa wyższego określa, w drodze rozporządzenia, zagadnienia i umiejętności z zakresu pracy z osobami o złożonych potrzebach w komunikowaniu się objętych programami kształcenia, uwzględniając potrzebę wysokiej jakości kształcenia w zakresie komunikacji wspomagającej i alternatywnej (AAC).

14. Specjaliści AAC wpisani do rejestru są obowiązani do:

- 1) stałego podnoszenia swoich kwalifikacji;
- 2) aktualizowania danych objętych rejestrem.

15. Instytut sprawuje nadzór nad świadczeniem usług AAC przez osoby wpisane do rejestru.

„Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”

16. w ramach nadzoru, o którym mowa w pkt. 15, w zakresie usług AAC Instytut może zasięgać opinii na temat specjalisty AAC w regionalnym ośrodku AAC.

17. w przypadku stwierdzenia w ramach nadzoru, o którym mowa w pkt. 15. w przypadku rażąco nienależytej jakości usług AAC, Dyrektor Instytutu skreśla osobę wpisaną z rejestru w drodze decyzji administracyjnej.

18. Organem wyższego stopnia właściwym do rozpoznania odwołania od decyzji administracyjnej, o której mowa w pkt. 17, jest minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego.

19. Ponowny wniosek o wpis do rejestru można złożyć po upływie roku od dnia, w którym decyzja o skreśleniu z rejestru stała się prawomocna.

20. Wpis do rejestru podlega również wykreśleniu w przypadku:

- 1) śmierci specjalisty AAC;
- 2) zaprzestania świadczenia usług AAC – na wniosek specjalisty AAC.

6.4. Powiatowy koordynator AAC.

6.4.1. Powoływanie, ulokowanie oraz finansowanie działalności powiatowego koordynatora AAC.

Tryb powoływania ulokowania oraz finansowania działalności powiatowego koordynatora AAC opisany został w rozdziale 6.5.1.

6.4.2. Zadania powiatowego koordynatora AAC.

Powiatowy Koordynator AAC ma za zadanie:

- a) Przeprowadzić diagnozę potrzeb AAC w danym powiecie oraz stale monitorować zapotrzebowanie na usługi i dostosowywać liczbę powoływanych LoZAACów do poziomu zapotrzebowania,
- b) przygotować projekt powiatowego planu wdrożenia usług AAC,
- c) przedstawić radzie powiatu, za pośrednictwem właściwego Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie, projekt Powiatowego Planu Wdrożenia Usługi AAC,

„Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”

- d) tworzyć lokalne zespoły AAC lub powierzać wykonywanie zadań tego zespołu organizacjom pozarządowym, prowadzącym co najmniej 3 lata placówkę świadczącą usługi dla osób o złożonych potrzebach w komunikowaniu się, spełniającą wymagania określone w rozdz. 6.5.2, w sposób określony w przepisach Działu II rozdziału 2 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz.U. z 2022 r. poz. 1327 i 1812).
- e) przyjmować i rejestrować zgłoszenia o zapotrzebowaniu na usługi AAC,
- f) przekazywać zgłoszenia lokalnym zespołom AAC,
- g) monitorować liczbę zleconych i wykonanych usług AAC,
- h) prowadzić rejestr usług AAC,
- i) zbierać i archiwizować dane statystyczne dotyczące:
- liczby zgłoszonych osób o ZPKom,
 - liczby wykonanych usług,
 - liczby osób o ZPKom, które otrzymały wsparcie,
 - liczby osób o ZPKom, które zostały skierowane do Regionalnego Ośrodka AAC,
 - liczby spotkań diagnostyczno-konsultacyjnych w placówkach wspierających na co dzień (placówki ochrony zdrowia, pomocy społecznej i edukacyjne) osoby o ZPKom,
- j) przekazywać wymagane dane do Regionalnych Ośrodków AAC (ROAAC) oraz Regionalnych Ośrodków Pomocy Społecznej (ROPS),
- k) Sprawować nadzór administracyjny nad pracą LoZAACów; pracownicy LoZAAC są zobowiązani do realizacji zaleceń pokontrolnych wydanych w ramach realizacji nadzoru.
- l) Prowadzić działania informacyjne na temat usług AAC dostępnych w powiecie.

6.5. Lokalne zespoły AAC (LoZAAC).

Lokalny Zespół AAC (LoZAAC) LoZAAC to powołany przez koordynatora AAC zespół specjalistów, który w danym powiecie wspiera

„Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”

osoby o złożonych potrzebach w komunikowaniu się, by umożliwić im udział w życiu społecznym, w takim samym zakresie jak innym osobom. W zespole tym powinien być co najmniej jeden specjalista AAC, który uzyskał wpis do rejestru specjalistów AAC oraz posiada co najmniej 5 lat praktyki zawodowej w pracy z osobami o złożonych potrzebach w komunikowaniu się.

W skład zespołu wchodzi także specjaliści z zakresu logopedii, pedagogiki specjalnej, pedagogiki, terapii zajęciowej, fizjoterapii, psychologii, wczesnego wspomaganie rozwoju oraz jeśli jest taka możliwość, informatyki, którzy mają co najmniej 3-letnie doświadczenie w pracy z osobami o ZPKom.

6.5.1. Powoływanie oraz finansowanie działalności Lokalnych Zespołów AAC (LoZAAC).

1. Powołanie koordynatora AAC oraz prowadzenie Lokalnego Zespołu AAC mieści się w zadaniach publicznych powiatu.
2. Działalność LoZAAC oraz powiatowego koordynatora AAC powinna być finansowana ze środków PFRON.
3. Koordynator AAC realizuje swoje zadania w ramach struktury Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie, ze wsparciem i wykorzystaniem zasobów całego zespołu PCPR.
4. Powiatowy koordynator AAC, na podstawie przeprowadzonej diagnozy potrzeb AAC w danym powiecie, przygotowuje projekt powiatowego planu wdrożenia usług AAC, który zawiera w szczególności informacje o:
 - a) liczbie osób, które potrzebują wsparcia w formie usług AAC;
 - b) liczbie niezbędnych do powołania Lokalnych Zespołów AAC, które te usługi będą świadczyć oraz warunkach realizacji usług;
5. Powiatowy koordynator AAC przedstawia radzie powiatu, za pośrednictwem właściwego Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie, projekt Powiatowego Planu Wdrożenia Usługi AAC.

„Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”

6. Powiatowy Plan Wdrożenia Usługi AAC wchodzi w skład Powiatowego Programu Działań na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami (rekomendujemy zmianę nazwy programu na Powiatowy Program Działań na rzecz Osób ze Szczególnymi Potrzebami), o którym mowa w art. 35a ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.

7. Rada powiatu przeprowadza, w szczególności w oparciu o informacje uzyskane od powiatowego koordynatora AAC, coroczną ewaluację Powiatowego Planu Wdrożenia Usługi AAC i w oparciu o jej wyniki, jeżeli to niezbędne, dokonuje zmiany Powiatowego Programu Działań na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami.

8. Projekt powiatowego planu wdrożenia usługi AAC sporządza się na okres, na jaki opracowuje się Powiatowy Program Działań na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami, o którym mowa w art. 35a ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. z 2023 r. Poz. 100, 173 i 240).

9. Pierwsze Powiatowe Plany Wdrożenia Usługi AAC sporządza się w 2024 r.

10. LoZAAC działa w strukturze Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie.

11. Samorząd powiatu może powierzyć prowadzenie LoZAAC organizacjom pozarządowym, prowadzącym co najmniej 3 lata placówkę świadczącą usługi dla osób o złożonych potrzebach w komunikowaniu się, spełniającą wymagania określone w rozdz. 6.5.2, w sposób określony w przepisach Działu II rozdziału 2 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz.U. z 2022 r. poz. 1327 i 1812).

12. Lokalne Zespoły AAC funkcjonują przy placówkach wymienionych w pkt. 10 i 11, a ich liczba i rozmieszczenie w powiecie wynika z Powiatowego Planu Wdrożenia Usługi AAC.

12. Powiat zawiera z podmiotem, któremu zlecił prowadzenie LoZAAC umowę:

1) Umowa zawiera:

„Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”

- a. strony umowy;
- b. siedzibę i zakres działania LoZAAC;
- c. liczbę osób, które otrzymają wsparcie w formie usług AAC w danym powiecie, w danym roku budżetowym;
- d. wysokość środków finansowych niezbędnych do zrealizowania usług oraz wszystkich pozostałych zadań LoZAAC;
- e. sposób i termin rozliczania kosztów;
- f. sposób sprawowania przez powiat i powiatowego koordynatora AAC kontroli wykonywania umowy, w tym wykorzystania środków Funduszu oraz kontroli działalności LoZAAC w zakresie prawidłowości realizacji działań i ich dokumentowania;
- g. szczegółowe warunki rozwiązania umowy.

2) Umowę o prowadzenie LoZAAC powiat zawiera na okres, na jaki opracowany został Powiatowy Plan Wdrożenia Usługi AAC, z możliwością przedłużenia, jeśli wynika to ze zdiagnozowanych potrzeb w ramach kolejnego Powiatowego planu wdrożenia usługi AAC.

13. Koszty utworzenia i działalności LoZAAC są finansowane ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, zwanego dalej „Funduszem” .

14. Nadzór merytoryczny nad LOZAAC wykonuje ROAAC.

6.5.2. Ulokowanie Lokalnych zespołów AAC.

LoZAAC mogą działać przy placówce, która ma co najmniej 3 letnie doświadczenie w prowadzeniu wsparcia osób o złożonych potrzebach w komunikowaniu się, spełnia standardy określone przez Instytut i jest:

1. placówką, o której mowa w art. 2 pkt 1-3 i 6-8 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r.- *Prawo oświatowe* (Dz.U. z 2021 r. poz. 1082, z późn. zm.).
2. jednostką organizacyjną pomocy społecznej w rozumieniu ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2021 r. poz. 2268, z późn. zm.);

„Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”

3. podmiotem leczniczym w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej (Dz.U. z 2022 r. poz. 633)

6.5.3. Zadania Lokalnych zespołów AAC.

1. przeprowadzenie wywiadu kwalifikującego do wsparcia
2. Zadania związane z opracowaniem i wdrożeniem ISK:
 - ocena funkcjonalna (określenie poziomu umiejętności komunikacyjnych oraz strefy najbliższego rozwoju) z bezpośrednim udziałem osoby o ZPK,
 - opracowanie ISK, zawierającego: wyznaczone cele dotyczące rozwoju komunikowania się z pomocą AAC do osiągnięcia w najbliższym czasie, proponowane sposoby dostępu i niezbędne strategie komunikowania się oraz środki (pomoce komunikacyjne), systemy komunikowania się, sposoby modelowania (w zależności od potrzeb osoby o ZPK) oraz miejsca wdrażania indywidualnego systemu komunikacji,
 - W miarę potrzeb współpraca w formie konsultacji ze specjalistami np. z zakresu fizjoterapii, terapii widzenia itp.,
 - nawiązanie współpracy z partnerami komunikacyjnymi z najbliższego otoczenia osoby lub pracownikami merytorycznymi, wspierającymi osobę w placówce (wizyty diagnostyczne i wdrażające w miejscu zamieszkania i placówce), w której przebywa na co dzień w celu ustalenia planu działań i zasad postępowania,

Członkowie LoZAAC mają prawo wspierać użytkownika AAC na terenie placówki wspierającej go na co dzień. Placówki są zobowiązane do współpracy z członkami LoZAAC, którzy na wniosek użytkownika AAC lub jego rodziny podejmują działania związane z diagnozą oraz konstruowaniem i wdrażaniem ISK. Lista członków LoZAAC jest zamieszczona w BIP.

„Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”

- przeprowadzenie niezbędnych instruktaży dla użytkownika i różnych partnerów komunikacyjnych (wszystkie środowiska: dom rodzinny, placówka, inne) dotyczących sposobów komunikowania się z pomocą wypracowanych pomocy komunikacyjnych i strategii oraz zakresu udzielanego użytkownikowi AAC wsparcia,
- rekomendowanie sprzętu i oprogramowania AAC oraz sporządzanie wniosków do wypożyczenia lub dofinansowania do zakupu sprzętu,
- personalizowanie sprzętu i oprogramowania AAC do indywidualnych potrzeb użytkownika,
- kierowanie do ośrodków o wyższym poziomie referencyjności, w przypadku rekomendowania bardziej zaawansowanych rozwiązań dotyczących diagnozy i interwencji, w tym wyposażenia.

3. Wizyty monitorujące:

- na zgłoszenie osoby o złożonych potrzebach w komunikowaniu się, środowiska rodzinnego lub placówek - monitorowanie efektywności oddziaływań oraz realizacji założonych celów wsparcia osoby o złożonych potrzebach w komunikowaniu się.
- weryfikacja i uaktualnianie ISK
- na zgłoszenie użytkownika, środowiska rodzinnego lub placówek - monitorowanie prawidłowego przekazania informacji na temat ISK osoby w momentach tranzycji.

4. Opracowanie opinii na temat kompetencji komunikacyjnych osób o ZPKom.

5. Zadania na rzecz jakości pracy Zespołu:

- superwizja własnej pracy (co najmniej 1x na pół roku dla każdego członka zespołu), superwizje mogą odbywać się w Regionalnych Ośrodkach AAC,
- interwizja zespołu (co najmniej raz na miesiąc),
- udział w szkoleniach, konferencjach i innych formach doskonalenia zawodowego.

„Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”

6. Zadania administracyjne:

- spotkania zespołu,
- prowadzenie dokumentacji,
- sprawozdawczość do koordynatora,
- kontakty z koordynatorem, placówkami, urzędnikami etc.

8. Prowadzenie współpracy z innymi podmiotami działającymi na rzecz osób o złożonych potrzebach w komunikowaniu się.

6.5.4. Procedura objęcia osoby wsparciem LoZAAC.

1. Osoba potrzebująca wsparcia LoZAAC składa wniosek o udzielenie tego wsparcia do powiatowego koordynatora AAC.
2. Osobę tę mogą zgłosić także :
 - rodzice/opiekunowie prawni,
 - osoby wspierające,
 - pracownicy placówek medycznych, edukacyjnych oraz opieki społecznej (np. nauczyciele, terapeuci, specjaliści, lekarze, pielęgniarki itd.).
3. Powiatowy koordynator AAC przekazuje wniosek do LoZAAC najbliższej miejsca zamieszkania osoby. Zespół ma obowiązek powiadomić powiatowego koordynatora AAC o objęciu osoby wsparciem.
4. Do koordynatora można zgłosić się:
 - osobiście,
 - telefonicznie,
 - drogą internetową.
5. We wniosku powinny znaleźć się następujące informacje:
 - kogo dotyczy zgłoszenie (imię i nazwisko, wiek, adres zamieszkania, placówki/specjaliści, którzy wspierają osobę o złożonych potrzebach w komunikowaniu się),

„Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”

- kto zgłasza osobę do objęcia wsparciem LoZAAC (imię, nazwisko, adres mailowy i numer telefonu osoby składającej wniosek, jeżeli jest to inna osoba niż osoba o złożonych potrzebach w komunikowaniu się, a także wskazanie relacji tej osoby z osobą o ZPKom).
- powód zgłoszenia/oczekiwania.

6.5.5. Tryb pracy LoZAAC.

1. Lokalny zespół AAC wyznacza termin pierwszego wywiadu telefonicznego lub przez Internet w celu rozpoznania potrzeb osoby o złożonych potrzebach w komunikowaniu się i wstępnego przygotowania do spotkania bezpośredniego, nie później niż w terminie 14 dni od złożenia wniosku o uzyskanie wsparcia przez LoZAAC do powiatowego koordynatora AAC.

2. Na wywiad z przedstawicielami LoZAAC osoba przygotowuje dokumentację:

- Orzeczenie o niepełnosprawności (jeśli posiada),
- Dokumentację potwierdzającą diagnozę medyczną,
- Indywidualny System Komunikacji (jeśli posiada),
- Inne opinie i orzeczenia, mogące mieć znaczenie w podjęciu decyzji o objęciu osoby wsparciem zespołu.

3. Na podstawie wywiadu Lokalny Zespół AAC ocenia zakres i rodzaj potrzebnych usług dla osoby o ZPKom przez wskazanie, że osoba ta:

- 1) nie potrzebuje wsparcia w formie usług AAC,
- 2) kwalifikuje się do wsparcia w formie usług AAC świadczonych przez lokalny zespół AAC,
- 3) wymaga bardziej złożonego wsparcia w formie usług AAC i kwalifikuje się do skierowania do regionalnego ośrodka AAC.

4. Rozstrzygnięcie w sprawie objęcia lub nieobjęcia osoby wsparciem wydawana jest na piśmie.

„Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”

6. w przypadku, gdy osoba zgłaszająca nie zgadza się z rozstrzygnięciem LoZAACu w sprawie objęcia/nieobjęcia wsparciem, przysługuje jej prawo złożenia wniosku o ponowne rozpatrzenie jej wniosku o udzielenie wsparcia do właściwego miejscowo Regionalnego Ośrodka AAC.

Wniosek o ponowne rozpatrzenie wniosku składa się do lokalnego zespołu AAC w terminie 14 dni od otrzymania decyzji LoZAAC.

Lokalny zespół AAC przekazuje do regionalnego ośrodka AAC wniosek o ponowne rozpatrzenie wniosku wraz z dokumentacją osoby o złożonych potrzebach w komunikowaniu się.

Regionalny ośrodek AAC rozpatruje wniosek w terminie 30 dni od dnia jego otrzymania. w wyniku rozpatrzenia wniosku regionalny ośrodek AAC wydaje jedno z rozstrzygnięć wskazanych w pkt. 3 Rozstrzygnięcie to jest ostateczne.

7. Jeżeli osoba kwalifikuje się do wsparcia przez Lokalny Zespół AAC wyznacza się termin bezpośredniego spotkania, nie później niż miesiąc od momentu wpłynięcia wniosku. Spotkanie, o którym mowa odbywa się w miejscu zamieszkania osoby, pobytu, miejscu wskazanym przez osobę zgłaszającą lub miejscu pracy zespołu.

8. LoZAAC powiadamia powiatowego koordynatora AAC o wydanej decyzji.

6.5.6. Dokumentowanie pracy LoZAAC.

Lokalny Zespół AAC prowadzi dokumentację swoich działań, w skład której wchodzi:

- a) Wywiad kwalifikujący osobę do objęcia wsparciem przez LoZAAC,
- b) Rozstrzygnięcie w sprawie objęcia/nieobjęcia osoby wsparciem AAC,
- c) Arkusz oceny funkcjonalnej,
- d) ISK,
- e) Dziennik wsparcia zawierający informacje o czasie, miejscu, rodzaju oraz formie udzielonego wsparcia ,
- f) Arkusz ewaluacji (raz na rok),

„Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”

- g) Kopie skierowań kierujących osoby do wsparcia przez ROAAC,
- h) Kopie wniosków o wypożyczenie lub sfinansowanie zakupu sprzętu AAC,
- i) Opinie na temat kompetencji komunikacyjnych sporządzanych na potrzeby osoby o ZPKom,
- j) Dokumentacja prowadzonych interwizji i superwizji, w tym audiowizualna.

LoZAAC jest zobowiązany do przekazania pełnej dokumentacji osoby o złożonych potrzebach w komunikowaniu się ROAACowi (w sytuacji skierowania osoby o złożonych potrzebach w komunikowaniu się do ROAAC).

6.5.7. Zaplecze i wyposażenie LoZAAC.

Lokalny, powiatowy zespół AAC posiada dostęp do wyposażenia podstawowego:

- pomoce komunikacyjne w formie drukowanej,
- pojedynczego przełącznika do wywoływania efektów, kontroli urządzeń oraz komunikatorów,
- komunikatorów nagrywalnych (jednopolowy sekwencyjny, kilkupolowy),
- komunikatora z oprogramowaniem językowym i z mową syntezowaną.

Lokalny zespół AAC wyposażony jest w następujące urządzenia:

- komputer, laptop z pakietem Office oraz dowolnym oprogramowaniem językowym, pozwalającym wydrukować znaki graficzne i pomoce komunikacyjne (np. Boardmaker, Mówik Print, SymWriter),
- mocowania do komunikatorów i tabletów,
- kolorową drukarkę, laminarkę, bindownicę + materiały eksploatacyjne,

„Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”

- interfejs oraz co najmniej 2 przełączniki,
- komunikatory nagrywalne: jednopolowy sekwencyjny, kilkupolowy,
- tablet z oprogramowaniem językowym w obudowie (np. BM & Speaking Dynamically Pro, Tobii Communicator 5, Grid 3, SymWriter, GoTalk Now, Mówik itp.) wraz z syntezatorem mowy (głos męski i damski),
- kamerę,
- materiały potrzebne do tworzenia drukowanych pomocy komunikacyjnych i udzielania wsparcia,
- pomoce np. zabawki na przełączniki,
- klawiatury big keys,
- nakładki separacyjne na klawiatury i tablety.

6.5.8. Nadzór administracyjny i merytoryczny nad pracą LoZAAC.

1. Nadzór administracyjny nad działalnością LoZAAC pełni powiatowy koordynator AAC. Opis realizacji tego zadania przedstawiony jest w rozdziale 6.4.2 pkt. g i h - zadania powiatowego koordynatora AAC.
2. Nadzór merytoryczny nad LoZAAC pełni Regionalny Ośrodek AAC. Opis realizacji tego zadania przedstawiony jest w rozdziale 6.6.4 - zadania Regionalnego Ośrodka AAC.

6.6. Regionalny ośrodek AAC.

1. To utworzony i prowadzony przez samorząd województwa zespół specjalistów, który:
 - sprawuje nadzór nad działaniami LOZAAC, działających na obszarze województwa, w zakresie świadczenia usług AAC,

„Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”

- jest ośrodkiem udzielającym wsparcia osobom o szczególnie złożonych potrzebach w komunikowaniu się kierowanym przez LOZAAC.

2. Posiada kadrę, która:

- ma co najmniej jednego specjalistę AAC, który posiada wpis do rejestru specjalistów AAC oraz minimum 10 letnie doświadczenie w świadczeniu usług AAC,
- ma specjalistów, którzy posiadają wykształcenie wyższe II stopnia z zakresu logopedii, pedagogiki specjalnej, pedagogiki, terapii zajęciowej, fizjoterapii, psychologii, wczesnego wspomaganie rozwoju z co najmniej 3 letnim doświadczeniem w pracy z osobami o ZPKom,
- ma jednego specjalistę z zakresu AT (technologii wspomagającej),
- systematycznie doskonalą się poprzez różne formy interwencji, superwizji, warsztatów, wizyt studyjnych etc.,

3. Ma zaplecze sprzętowe, scharakteryzowane w rozdziale “Sprzęt i wyposażenie” (rozdział 6.6.6.).

4. Ma fizyczną siedzibę, możliwości pracy ambulatoryjnej oraz prowadzenia wypożyczalni pomocy komunikacyjnych AAC.

6.6.1. Powoływanie, ulokowanie oraz finansowanie działalności Regionalnego Ośrodka AAC.

1. Prowadzenie Regionalnego Ośrodka AAC jest zadaniem samorządu województwa dodanym do zadań wymienionych w art. 35 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.

2. Regionalny Ośrodek AAC działa w ramach regionalnego ośrodka pomocy społecznej, jako odrębna merytorycznie komórka organizacyjna.

„Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”

3. Regionalny Ośrodek AAC może być zlokalizowany poza siedzibą regionalnego ośrodka pomocy społecznej, jeżeli służyć to będzie efektywniejszemu udzielaniu świadczeń AAC.

4. Samorząd województwa może powierzyć prowadzenie ROAAC;

a) powiatom w drodze porozumienia, które określa:

- strony umowy
- siedzibę i zakres powierzonych zadań Regionalnego Ośrodka AAC
- liczbę osób o złożonych potrzebach w komunikowaniu się, które otrzymają wsparcie w formie usług AAC w ramach wykonywania umowy,
- wymienienie lokalnych zespołów AAC oraz innych podmiotów, które otrzymają wsparcie regionalnego ośrodka AAC,
- wysokość środków finansowych niezbędnych do wykonywania umowy,
- sposób i terminy rozliczania kosztów wykonywania umowy,

Sposób sprawowania przez regionalny ośrodek pomocy społecznej, w imieniu samorządu województwa, kontroli wykonywania umowy, w tym wykorzystania przekazanych środków,

- szczegółowe warunki rozwiązania umowy.

Umowę zawiera się na okres, na jaki został opracowany powiatowy plan wdrożenia usług AAC, z możliwością przedłużenia na kolejny okres, jeżeli wynika to ze zdiagnozowanych potrzeb w ramach kolejnego powiatowego planu wdrożenia usług AAC.

b) organizacjom pozarządowym, mającym co najmniej 5-letnie doświadczenie w pracy z osobami o złożonych potrzebach w komunikowaniu się i prowadzeniu placówek świadczących usługi dla osób o złożonych potrzebach w komunikowaniu się, spełniających standardy usług AAC określone przez Instytut i będących:

- placówką, o której mowa w art. 2 pkt 1-3 i 6-8 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. - *Prawo oświatowe* (Dz.U. z 2021 r. poz. 1082, z późn. zm.).

„Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”

- jednostką organizacyjną pomocy społecznej w rozumieniu ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2021 r. poz. 2268, z późn. zm.);
- podmiotem leczniczym w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej (Dz.U. z 2022 r. poz. 633)

5. w przypadku niepublicznej jednostki, o której mowa w pkt. 4b powierzenie prowadzenia ROAAC następuje po przeprowadzeniu otwartego konkursu ofert. Do przeprowadzenia konkursu stosuje się przepisy art. 11-19 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

6. Finansowanie działalności Regionalnych Zespołów AAC odbywa się ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, w ramach przekazywanych corocznie do samorządu województwa środków Funduszu na prowadzenie działań wynikających z ustawy o rehabilitacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych. w art. 48 ust. 1 tej ustawy należy wprowadzić obowiązkowe uwzględnianie kosztów działalności Regionalnych Ośrodków AAC w algorytmie określonym w rozporządzeniu wydanym na podstawie art. 48 ust. 2 tej ustawy, na podstawie którego są przekazywane środki z PFRON samorządom województw.

7. Koszty utworzenia i działalności ROAAC mogą być również współfinansowane ze środków samorządu województwa (w art. 35 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych należy wprowadzić taką możliwość).

8. Wysokość finansowania i koszty prowadzenia Regionalnego Ośrodka AAC określa się na podstawie przeprowadzonej we współpracy z powiatowymi koordynatorami AAC diagnozy potrzeb i zależy między innymi od:

- liczby osób, które otrzymają wsparcie w formie usług AAC w danym województwie, w szczególności tych, które będą wspierane bezpośrednio przez ROAAC,

„Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”

- liczby powołanych przez powiatowych koordynatorów AAC Lokalnych Zespołów AAC, których działalność będzie wspierana przez ROAAC,
- zakresu zadań przyjętego do realizacji przez ROAAC i wynikającego ze szczegółowej analizy potrzeb.

9. w przypadku, gdy ROAAC prowadzony jest jako zadanie zlecone organizacji pozarządowej lub innej jednostce organizacyjnej, środki na prowadzenie ROAAC przekazywane są na podstawie umowy, która zawiera informacje opisane w rozdz.6.6.1 pkt. 4a,

10. Zgodnie z główną ideą opisanego instrumentu usługi AAC świadczone osobom o złożonych potrzebach w komunikowaniu się, mają być realizowane przede wszystkim w placówkach, w których te osoby przebywają na stałe i finansowane ze środków przeznaczonych na prowadzenie i utrzymanie tych placówek. w zależności od rodzaju placówki będą to dotacje z Ministerstwa Edukacji i Nauki, Ministerstwa Zdrowia, Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej.

6.6.2. Zadania Regionalnego Ośrodka AAC.

Do zadań Regionalnego Ośrodka AAC należy:

- I. świadczenie usług AAC dla użytkowników potrzebujących złożonych rozwiązań w zakresie:
 1. przeprowadzenie wywiadu z osobą skierowaną przez LOZAAC,
 2. przeprowadzenie /zweryfikowanie oceny funkcjonalnej (określenie poziomu umiejętności komunikacyjnych oraz sfery najbliższego rozwoju) z bezpośrednim udziałem osoby o ZPKom,
 3. opracowanie/ zweryfikowanie i wdrożenie ISK, zawierającego: wyznaczone cele dotyczące rozwoju komunikowania się z pomocą AAC do osiągnięcia w najbliższym czasie, proponowane sposoby dostępu i niezbędne strategie komunikowania się oraz środki (pomoce komunikacyjne), systemy komunikowania się, sposoby

„Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”

modelowania (w zależności od potrzeb osoby o ZPK) oraz miejsca wdrażania indywidualnego systemu komunikacji.

4. przeprowadzenie niezbędnych instruktaży dla użytkownika i różnych partnerów komunikacyjnych (wszystkie środowiska: dom rodzinny, placówka, inne) dotyczących sposobów komunikowania się z pomocą wypracowanych pomocy komunikacyjnych i strategii oraz zakresu udzielanego użytkownikowi AAC wsparcia,
5. rekomendowanie sprzętu i oprogramowania AAC oraz sporządzanie wniosków do wypożyczenia lub dofinansowania do zakupu sprzętu,
6. personalizowanie sprzętu i oprogramowania AAC do indywidualnych potrzeb użytkownika,
7. nawiązanie współpracy z partnerami komunikacyjnymi z najbliższego otoczenia osoby, pracownikami merytorycznymi wspierającymi osobę w placówce (wizyty diagnostyczne i wdrażające w miejscu zamieszkania i placówce), w której przebywa na co dzień lub przedstawicielami LoZAACu, który objął wsparciem osobę, w celu ustalenia planu działań i zasad postępowania,
8. wizyty monitorujące:
 - monitorowanie efektywności oddziaływań, oraz realizacji założonych celów wsparcia użytkownika AAC na wniosek osoby o ZPKom, rodziny lub placówki, w której użytkownik AAC przebywa na co dzień,
 - weryfikacja i uaktualnianie ISK,
 - monitorowanie prawidłowego przekazania informacji na temat ISK.

Członkowie ROAAC mają prawo wspierać użytkownika AAC na terenie placówki, do której uczęszcza na co dzień.

Placówki oraz LoZAACi, wspierające osobę o złożonych potrzebach w komunikowaniu się, są zobowiązane do współpracy z członkami ROAAC, którzy na wniosek użytkownika AAC, jego rodziny, przedstawiciela LoZAAC podejmują działania związane z diagnozą oraz konstruowaniem i wdrażaniem ISK. Lista członków ROAAC jest zamieszczona w BIP.

1. Merytoryczny nadzór nad pracą lokalnych zespołów AAC (LoZAAC-ów),

„Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”

2. Rozpatrywanie wniosków o ponowne rozpatrzenie wniosku w sprawie objęcia/nieobjęcia osoby wsparciem LoZAAC,
3. Wspomaganie pracy LoZAACów poprzez prowadzenie superwizji oraz przygotowywanie oferty szkoleń dla pracowników LoZAAC,
4. Zapewnienie zachowania wyznaczonych standardów usług AAC,
5. Prowadzenie szkoleń w zakresie AAC dla różnych grup odbiorców,
6. Propagowanie wiedzy o AAC i usługach dostępnych w regionie,
7. Zbieranie danych o potrzebach w zakresie usług AAC w poszczególnych powiatach od koordynatorów powiatowych,
8. Opracowywanie opinii na temat kompetencji komunikacyjnych osoby o ZPKom,
9. Prowadzenie wypożyczalni pomocy komunikacyjnych,
10. Współpraca z Instytutem AAC, w szczególności:
 - udostępnianie danych statystycznych o osobach potrzebujących, udzielonych usługach, zapotrzebowaniu na kadre, usługi, sprzęt,
 - upowszechnianie wyników badań, wiedzy i rekomendowanych praktyk,
 - w zakresie przygotowania i realizowania szkoleń.
11. Prowadzenie współpracy z innymi podmiotami działającymi na rzecz osób o złożonych potrzebach w komunikowaniu się.

6.6.3. Procedura objęcia osoby wsparciem Regionalnego Ośrodka AAC.

1. Osoba zostaje objęta wsparciem Regionalnego Ośrodka AAC na podstawie skierowania wystawionego przez Lokalny Zespół AAC, po wstępnej konsultacji i stwierdzeniu, że LoZAAC nie jest w stanie zaspokoić potrzeb osoby o złożonych potrzebach w komunikowaniu się ze względu na ich bardziej złożony charakter.

„Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”

2. Skierowanie jest wystawiane na piśmie.
3. Nie później niż miesiąc od momentu wpłynięcia skierowania specjalista ROAAC jest zobowiązany do przeprowadzenia/zweryfikowania oceny funkcjonalnej użytkownika.
4. LoZAAC jest zobowiązany do przekazania pełnej dokumentacji użytkownika skierowanego do ROAAC specjalistom z ośrodka.

6.6.4. Sprawowanie nadzoru nad pracą lokalnych zespołów AAC.

ROAAC sprawuje nadzór merytoryczny nad pracą LoZAAC.

Nadzór obejmuje:

1. weryfikację kwalifikacji specjalistów AAC zatrudnionych w LoZAACach,
2. sprawdzanie prawidłowości prowadzonej dokumentacji merytorycznej,
3. weryfikację prawidłowości przeprowadzonych ocen funkcjonalnych osób o złożonych potrzebach w komunikowaniu się,
4. weryfikację prawidłowości opracowania ISK,
5. weryfikację prawidłowości wdrażania ISK,
6. sprawdzanie, czy oferowane i realizowane wsparcie spełnia standardy usług AAC.

Pracownicy LoZAAC są zobowiązani do realizacji zaleceń pokontrolnych wydanych w ramach realizacji nadzoru.

6.6.5. Dokumentowanie pracy ROAAC.

- Skierowanie kierujące osoby do wsparcia przez ROAAC.
- Protokół z wywiadu.
- Arkusz oceny funkcjonalnej.
- ISK.

„Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”

- Dziennik wsparcia zawierający informacje o czasie, miejscu, rodzaju oraz formie udzielonego wsparcia.
- Arkusz ewaluacji (raz na rok).
- Kopie wniosków o wypożyczenie lub sfinansowanie zakupu sprzętu AAC.
- Opinie na temat kompetencji komunikacyjnych sporządzanych na potrzeby osoby o ZPKom.

ROAAC zobowiązany jest do przekazania pełnej dokumentacji osoby o ZPKom do LoZAAC (w sytuacji kiedy ROAAC uzna, że LoZAAC może kontynuować wsparcie AAC skierowanej do niej osoby o ZPKom).

Dokumentacja ze sprawowanego nadzoru merytorycznego nad pracą LoZAAC:

- harmonogram z uwzględnieniem czasu, miejsca, formy przeprowadzonych działań,
- protokoły wraz z zaleceniami,
- informacje o realizacji zaleceń.

6.6.6. Zaplecze i wyposażenie Regionalnego Ośrodka AAC.

Regionalne Ośrodki AAC oferują podstawowe oraz zaawansowane usługi AAC, a w szczególności:

- dostosowanie stanowiska aktywności (zabawy, nauki, pracy) użytkownika AAC, w tym zwłaszcza dobór typu siedziska oraz jego adaptacja,
- dostosowanie/testowanie/dobieranie systemów komunikacji wymagających bardziej zaawansowanych technik dostępu.

Dlatego, na wyposażeniu regionalnych ośrodków AAC powinny się znaleźć:

- komputery, laptopy z pakietem Office oraz dowolnym oprogramowaniem językowym, pozwalającym wydrukować znaki

„Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”

graficzne i pomoce komunikacyjne (np. Boardmaker, Mówik Print, SymWriter),

- kolorowa drukarka, laminarka, bindownica + materiały eksploatacyjne,
- różne interfejsy oraz przełączniki,
- oprogramowanie wspierające naukę obsługi przełączników (np. SENSwitcher)
- komunikatory nagrywalne: jednopolowe sekwencyjne, kilkupolowe,
- tablety z różnymi systemami operacyjnymi i odpowiednim oprogramowaniem językowym (np. BM & Speaking Dynamically Pro, Tobii Communicator 5, Grid 3, SymWriter, GoTalk Now, Mówik itp.) wraz z synteizatorem mowy (głos męski i damski),
- eyetrackery oraz oprogramowanie wspierające naukę ich obsługi (np. Look to learn, Kinka),
- specjalistyczne urządzenia dostępowe: alternatywne klawiatury, myszki, joysticki,
- rozwiązania w zakresie dostępności usług teleinformatycznych,
- aplikacje językowe typu text-to-speech („tekst na mowę” , udźwiękawiające),
- głośniki bluetooth,
- systemy kontroli otoczenia,
- systemy mocowania urządzeń,
- przykładowe siedziska i możliwości ich technicznych adaptacji.

6.6.7. Minimalne wyposażenie wypożyczalni pomocy komunikacyjnych prowadzonych przez Regionalny ośrodek AAC.

„Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”

Ośrodki regionalne powinny posiadać sprzęt wymieniony w rozdz. 6.6.6 do prowadzenia usług AAC oraz sprzęt do wypożyczenia użytkownikom AAC.

Minimalne wyposażenie wypożyczalni pomocy komunikacyjnych powinno obejmować:

- Laptop z monitorem dotykowym,
- Surface Pro 8 - tablety z systemem Windows,
- PCEye 5 z Computer Control,
- EyeMobile Bracket,
- Ramię mocujące,
- Tobii Communicator 5,
- Boardmaker Speaking Dynamically Pro (wersja 6),
- Grid 3,
- Grid for iPad,
- Ipad+ etui + folia ochronna,
- SymWriter,
- Mówik 2 + tablet+etui,
- CoughDrop,
- Speech2go,
- Rehabilitacyjny Pakiet głosów,
- GoTalk Now + plus polska baza symboli PCS,
- GoTalk NOW + iPad Mini + polskie symbole,

- LITTLE Step by Step z poziomami,
- Interfejs + 2 przełączniki,
- Zabawki na przełączniki,
- Klawiatura Big Keys,
- Nakładki separacyjne na klawiatury i tablety,
- Joystick - z funkcją spowalniania,
- Programy do trenowania sterowanie wzrokiem.

6.6.8. Tekst łatwy do czytania i zrozumienia.

„Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”

Zgodnie z zapisami wszystkich dokumentów, mówiących o niedyskryminacji i równym traktowaniu, tekst łatwy do czytania i zrozumienia jest jednym z podstawowych narzędzi do realizacji prawa osoby do dostępu do informacji.

Osoby o złożonych potrzebach w komunikowaniu się muszą mieć dostęp do wiedzy i informacji, jeśli mają podejmować decyzje i przejmować kontrolę nad swoim życiem oraz stawać się coraz bardziej włączonymi w życie społeczne.

W większości europejskich krajów, do tworzenia tekstu łatwego do czytania i zrozumienia używa się standardów ETR opartych na wytycznych europejskich opracowanych w ramach projektu „Pathways to adult education for people with intellectual disabilities”, realizowanego pod kierownictwem Inclusion Europe w latach 2007 - 2009. Obecnie, przedstawiciele organizacji, działających w różnych krajach na rzecz osób o złożonych potrzebach w komunikowaniu się, wskazują na konieczność istnienia jednolitych wytycznych dla wszystkich podmiotów zajmujących się redagowaniem tekstów łatwych. w Polsce brak centralnych uregulowań w tej kwestii prowadzi do chaosu, a osoby o szczególnych potrzebach zmuszane zostają do pokonywania kolejnych barier. Dopuszczanie różnorodności w doborze grafik, rodzaju czcionki, układzie strony itd. powoduje, że użytkownik czuje się zagubiony, a główny cel, jakim jest przekazanie informacji w sposób dostępny, zostaje zatracony. Dlatego, wydaje się niezwykle ważnym przyjęcie i przystosowanie do specyfiki języka polskiego standardów Inclusion Europe, które są w tej chwili najczęściej używanymi standardami do redagowania tekstów łatwych do czytania i zrozumienia w Polsce.

6.6.9. Obszary zastosowania tekstu łatwego do czytania i zrozumienia.

Do przedstawiania informacji, w ramach wsparcia osób o złożonych potrzebach w komunikowaniu się, w zakresie tekstu łatwego do czytania i zrozumienia zobowiązani są:

„Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”

1. przedsiębiorcy w rozumieniu ustawy z dnia 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców, którzy:
 - a) wykonują działalność gospodarczą w zakresie: kultury, edukacji, ochrony zdrowia, pomocy społecznej lub socjalnej, turystyki i rekreacji, transportu zbiorowego, sportu, obsługi bankowej, usług pocztowych lub telekomunikacyjnych,
 - b) zatrudniają te osoby;
2. organizacje pozarządowe określone w ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie;
3. Kościoły i inne związki wyznaniowe;
4. jednostki sektora finansów publicznych w rozumieniu ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych;
5. inne, niż określone w pkt 4, państwowe jednostki organizacyjne, nieposiadające osobowości prawnej;
6. inne, niż określone w pkt 4, osoby prawne, utworzone w szczególnym celu zaspokajania potrzeb o charakterze powszechnym, niemających charakteru przemysłowego ani handlowego, jeżeli podmioty, o których mowa w tym zapisie oraz w pkt 2 i 3, pojedynczo lub wspólnie, bezpośrednio lub pośrednio przez inny podmiot:
 - a. finansują je w ponad 50% lub
 - b. posiadają ponad połowę udziałów albo akcji lub
 - c. sprawują nadzór nad organem zarządzającym lub
 - d. mają prawo do powoływania ponad połowy składu organu nadzorczego lub zarządzającego
7. związki podmiotów, o których mowa w pkt 4 i 5, lub podmiotów, o których mowa w pkt 6.
8. Przez informację, o której mowa w ust. 1, rozumie się:
 - a. opis tego, czym zajmuje się dany podmiot oraz przedstawienie podstawowych zasad lub warunków w nim panujących;
 - b. przekazanie w sposób indywidualny, o ile zaistnieje taka potrzeba, niezbędnych danych, umożliwiających skorzystanie ze świadczonych przez dany podmiot usług;

„Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”

6.6.10. Europejskie standardy tworzenia tekstu łatwego do czytania i zrozumienia.

Wytyczne dla redaktorów tekstu łatwego do czytania i zrozumienia.

Jak pisać?

- **Zawsze postaraj się dowiedzieć jak najwięcej o ludziach**, dla których przygotowujesz informację oraz o ich potrzebach.
- Wybierz najlepszą formę przekazu informacji. Dla niektórych osób informacja w formie dźwiękowej (mówionej) może być lepsza niż informacja pisana.
- **Zawsze używaj właściwego języka.** Na przykład, nie używaj języka dla dzieci, jeśli informacja przeznaczona jest dla osób dorosłych.
- **Upewnij się, że czytelnicy otrzymali całą potrzebną informację.**
- **Nie podawaj więcej informacji niż potrzeba.**

Zdania:

- buduj zdania krótkie, najlepiej proste, nigdy - wielokrotnie złożone,
- zwracaj się do czytelnika bezpośrednio – ty – np. przeczytaj, wypełnij tabelę, pamiętaj,
- staraj się używać zdań pozytywnych, a nie negatywnych, np. zamiast: Nie możesz wyjść przed końcem zebrania, napisz: Powinieneś zostać do końca zebrania,
- używaj strony czynnej, nie biernej.

Wyrazy:

- używaj słów powszechnie znanych; trudne wyrażenia należy wyjaśniać przy pierwszym ich użyciu; w wyjaśnieniach używaj przykładów,

„Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”

- na określenie tej samej rzeczy/pojęcia w jednym tekście używaj zawsze tego samego określenia,
- ostrożnie używaj zaimków, lepiej jest powtarzać imię/nazwę,
- unikaj imiesłów
- nie używaj metafor,
- nie stosuj przypisów; potrzebne wyjaśnienia zamieszczaj w tekście, bezpośrednio po użyciu wyrażenia wymagającego przypisu,
- nie używaj skrótów (itd., lp., np.) i skrótowców (RP = er-pe; PZU = pe-zet-u; GUS, PAN),
- minimalizuj interpunkcję, czyli np. przecinków używaj tylko wtedy, gdy są niezbędne,
- jeśli piszesz o większej liczbie spraw, wymieniasz wiele elementów – używaj wypunktowań,
- nie stosuj znaków specjalnych (#, &, %),
- bardzo ostrożnie używaj liczb, zwłaszcza dużych; lepiej zastąpić je określeniami „dużo”, „wiele”,
- liczby zapisuj cyframi, a nie słownie (7 a nie siedem).

Jak zapisać tekst?

- podziel tekst na krótkie akapity z dużymi odstępami.
Zaleca się podział strony A4 w orientacji pionowej na 3 akapity. Każdy akapit powinien mieć 4 do 6 wierszy. Czasami, zwłaszcza przy wypunktowaniach, liczba wierszy może być większa. Wynika to wyłącznie z merytorycznej zawartości akapitów. Czasami merytoryczna zawartość opracowania wymaga umieszczenia na stronie 4 akapitów.
- z mniejszą ilością tekstu w akapicie.
W przypadku zastosowania poziomej orientacji A4, na jednej stronie powinny być optymalnie 2 akapity. w tej orientacji w jednym wierszu mieści się więcej tekstu.
- najlepiej, gdy czarny druk jest na białym tle (lub ewentualnie na innym kontrastowym, na przykład jaskrawożółtym; jeżeli tekst musi mieć tło – poddruk – nie może on mieć deseni, być np. fotografią),

„Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”

- używaj czcionki (fontu) bezszeryfowej, np. Arial lub Tahoma; nigdy nie używaj czcionki szeryfowej typu Times New Roman czy Garamond,
- używaj czcionki o wielkości co najmniej 14 punktów,
- stosuj większe niż pojedyncze odstępy między wierszami (interlinię), na przykład wielokrotności 1,15 – 1,3,
- czcionka nie może być ściśnięta (mieć znacznie zmniejszone odstępy pomiędzy literami),
- nie używaj kursywy,
- nie pisz całych wyrazów WIELKIMI LITERAMI (wersalikami),
- nie stosuj podkreśleń,
- dla zaznaczenia ważności informacji stosuj pogrubienia wyrazów (bold),
- rozpocznij i zakończ zdanie zawsze na tej samej stronie,
- nowe zdanie zaczynaj w nowym wierszu,
- nie dziel wyrazów (używając kreseczki do podzielenia); przenoś do następnego wiersza cały wyraz,
- nie justuj tekstu; stosuj zapis do lewej (strony),
- zadbaj o to, by tekst miał przejrzysty spis treści i wyraźne tytuły, podtytuły
- numeruj strony opracowania.

W tekście łatwym do czytania, dla ułatwienia rozumienia, przy każdym akapicie zamieszcza się zdjęcia, rysunki, lub piktogramy (symbole), odpowiednie do treści akapitu.

Grafika w tekście łatwym:

- Ilustracjami mogą być **zdjęcia**, **rysunki** lub **piktogramy**.
- Należy używać tego samego sposobu ilustrowania w całym dokumencie.
- W całym dokumencie używa się tej samej ilustracji dla zobrazowania tego samego obiektu, sprawy czy sytuacji.

„Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”

- Ilustracje powinny być odpowiednie dla osób, dla których przeznaczony jest tekst (nigdy nie należy używać obrazków dla dzieci, przygotowując tekst dla osób dorosłych).
- Ilustracje powinny być umieszczone przy tym fragmencie tekstu, który pomagają objaśnić.
- Fotografie muszą być wyraźne i nie mogą zawierać zbyt wielu szczegółów.

Zgodnie z europejskimi standardami, tekst łatwy powinien być opatrywany logotypem, przedstawiającym człowieka czytającego i pokazującego gest OK! (kciuk do góry).

Jednak należy pamiętać, że przed opatrzeniem tekstu tym znakiem, musi przeczytać go i sprawdzić pod względem zrozumiałości i dostępności co najmniej jeden konsultant tekstu łatwego. Autor lub redaktor tekstu ma moralny obowiązek przyjąć uwagi konsultanta i je zastosować.

Zasady używania logotypu – również w języku polskim – zamieszczone są na stronie internetowej: <https://easy-to-read.eu/europejskie-logo-easy-to-read/>

6.7. Redaktorzy tekstu łatwego do czytania i zrozumienia (ETR).

6.7.1. Opis kwalifikacji redaktora tekstu łatwego do czytania i zrozumienia ETR.

Przekonania i postawy redaktora tekstu łatwego do czytania i zrozumienia ETR:

- każda osoba ma prawo do godności i samostanowienia,
- każda osoba ma prawo do komunikowania się, a jeśli napotyka bariery w tym zakresie – ma prawo do wsparcia,
- każda osoba ma prawo wyboru sposobu komunikacji, z którego chce korzystać,

„Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”

- w przypadku każdej osoby o złożonych potrzebach w komunikowaniu się można udoskonalić sposób komunikacji, a tym samym - jakość jej życia,
- redaktor ETR dzieli się swoją wiedzą i umiejętnościami, jest otwarty na współpracę z innymi,
- redaktor ETR dąży do ciągłego samorozwoju, doskonalenia swojej wiedzy i umiejętności, m. in. w formie kursów, konferencji.

Redaktor ETR posiada wiedzę z zakresu następujących zagadnień:

- definicja niepełnosprawności w świetle *Konwencji ONZ o Prawach Osób Niepełnosprawnych*, sporządzonej w Nowym Jorku (13 grudnia 2016 roku, DZ.U z 2012 roku, poz 1169 oraz 2018 rok, poz 1217) oraz innych dokumentów międzynarodowych,
- znaczenia prawa dostępu do informacji, dla realizacji innych wolności i praw osób z niepełnosprawnościami,
- zasady projektowania uniwersalnego,
- zasady języka polskiego, w tym gramatyki i ortografii ,
- tworzenie tekstów w języku prostym oraz różnic pomiędzy językiem prostym, a tekstem łatwym do czytania i zrozumienia,
- tekstu łatwego do czytania i zrozumienia jako dostępnej informacji i racjonalnego dostosowania dla osób ze szczególnymi potrzebami w komunikowaniu się,
- funkcjonowanie osoby o złożonych potrzebach w komunikowaniu się,
- form wsparcia osób o złożonych potrzebach w komunikowaniu się,
- dobór form wsparcia dla osób o złożonych potrzebach w komunikowaniu się zgodnie z ich potrzebami,
- standardów tworzenia tekstów łatwych do czytania i zrozumienia opracowane przez Inclusion Europe, zawarte w: Informacja dla wszystkich. Europejskie standardy przygotowania tekstu łatwego do czytania i zrozumienia, wydanie I i BON MPiPS 2010, wydanie II: PSONI 2012.

Umiejętności redaktora ETR:

„Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”

- umie wybrać informacje, które mają być zawarte w tekście łatwym do czytania i zrozumienia,
- potrafi przygotować tekst w formacie ETR, w tym nowe informacje oraz redakcję już istniejących,
- potrafi zaproponować grafiki (rysunki, zdjęcia, symbole) do powstających tekstów łatwych do czytania i zrozumienia,
- potrafi zastosować zasady dostępności cyfrowej dokumentów,
- potrafi przygotować teksty alternatywne do grafik,
- potrafi zrecenzować i rozpoznać błędy w projektach tekstów łatwych do czytania i zrozumienia,
- potrafi korzystać z narzędzi do edycji tekstu,
- ma gotowość do autokorekty oraz wprowadzania potrzebnych zmian,
- potrafi współpracować z konsultantem,
- potrafi formatować tekst.

6.7.2. Ścieżka kształcenia redaktorów ETR.

Należy ustanowić specjalność/zawód **redaktora ETR**, którego kompetencje winny być potwierdzone odpowiednim świadectwem lub certyfikatem, aby można je było łatwo weryfikować podczas naboru przez ekspertów Instytutu AAC i ETR pracujących w obszarze zastosowania tekstu łatwego do czytania i zrozumienia.

Ścieżka kształcenia redaktora ETR docelowo powinna wyglądać następująco:

a) dożywotnie uznanie certyfikatu dla osób posiadających już kompetencje redaktora ETR.

Osoby posiadające już doświadczenie w tworzeniu materiałów w tekście łatwym do czytania i zrozumienia w celu uzyskania certyfikatu zobowiązane są do przedstawienia swojego **portfolio** opracowanych w ciągu ostatnich 5 lat materiałów w tekście łatwym do czytania i zrozumienia. Opracowane materiały powinny charakteryzować się różnym zakresem trudności, powinny zawierać informacje z obszaru

„Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”

naukowego, popularno-naukowego i potocznego. Oceniana będzie różnorodność opracowywanego materiału, ich objętość oraz liczba.

b) studia podyplomowe, obejmujące zagadnienia

wyszczególnione w części Kompetencje redaktora ETR

Potwierdzone świadectwem ukończenia studiów podyplomowych. Studia podyplomowe z zakresu tworzenia tekstów ETR przeznaczone będą dla osób, które do tej pory nie posiadały doświadczenia ani w pracy z użytkownikami tekstu ETR, ani w tworzeniu materiałów w tekście łatwym do czytania i zrozumienia. Warunkiem ukończenia studiów podyplomowych jest ukończenie 50 godzin praktyk zawodowych w placówkach wspierających użytkowników ETR (placówki edukacyjne, placówki ochrony zdrowia, placówki pomocy społecznej), podczas których redaktor ETR będzie wspierał użytkownika ETR w konsultowaniu przygotowanych tekstów)

c) co najmniej 60 godzin akredytowanych szkoleń z zakresu

tworzenia tekstów ETR obejmujących zagadnienia

wyszczególnione w części Kompetencje redaktora ETR, potwierdzonych zaświadczeniami/certyfikatami.

6.7.3. Szkolenia z zakresu tworzenia tekstu łatwego do czytania i zrozumienia ETR.

Szkolenia skierowane są dla osób, które na co dzień wspierają osoby będące użytkownikami tekstów ETR i chciałyby się dowiedzieć, jak tworzyć materiały w ETR.

1. Akredytowane szkolenia z zakresu tworzenia tekstu łatwego do czytania i zrozumienia prowadzić mogłyby podmioty, które:
 - 1) zapewniają program/zawartość merytoryczną zgodną z wytycznymi zawartymi w części 6.8.1. „Opis kwalifikacji redaktora ETR”,
 - 2) zapewniają kadre dydaktyczną posiadającą odpowiednie kwalifikacje;
 - 3) zapewniają bazę dydaktyczną niezbędną do realizacji programu szkolenia, w tym szkolenia praktycznego;

„Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”

- 4) posiadają wewnętrzny system oceny jakości kształcenia;
- 5) prowadzą dokumentację związaną z organizacją i przebiegiem kształcenia, w szczególności regulaminy organizacyjne kształcenia, oraz przebiegu sprawdzianów lub innych form zaliczenia szkolenia;
- 6) prowadzą ewidencję wydanych zaświadczeń o ukończeniu danego rodzaju kształcenia, obejmującą:
 - dane osoby, która ukończyła szkolenie:
 - imię i nazwisko,
 - numer PESEL, a w przypadku braku numeru PESEL cechy dokumentu potwierdzającego tożsamość: nazwę i numer dokumentu oraz kraj wydania,
 - adres miejsca zamieszkania,
 - nazwę szkolenia,
 - nazwę (firmę) organizatora kształcenia,
 - datę wydania i numer zaświadczenia.

2. Podmiot uprawniony do prowadzenia szkolenia, przed jego rozpoczęciem, jest obowiązany uzyskać wpis na listę podmiotów uprawnionych do prowadzenia szkolenia prowadzoną przez Instytut.

3. Podmiot ubiegający się o uzyskanie wpisu na listę, składa do Dyrektora Instytutu wniosek, do którego dołącza:

- 1) dokumenty potwierdzające spełnienie wymagań, o których mowa w pkt. 1;
 - 2) oświadczenie o zgodności danych zawartych we wniosku oraz znajomości i spełnianiu warunków wykonywania działalności w zakresie doskonalenia zawodowego ratowników medycznych, określonych w ustawie.
4. Wniosek, o którym mowa w pkt. 3, zawiera:
- 1) oznaczenie podmiotu ubiegającego się o uzyskanie wpisu na listę, o której mowa w pkt. 2;
 - 2) liczbę i kwalifikacje kadry dydaktycznej;
 - 3) opis bazy dydaktycznej, w której podmiot zamierza prowadzić szkolenia;
 - 4) plan realizacji programu szkolenia.

„Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”

5. Dyrektor Instytutu dokonuje weryfikacji formalnej wniosku, o którym mowa w pkt. 3, oraz załączonych dokumentów.
6. w przypadku stwierdzenia we wniosku braków formalnych, Dyrektor Instytutu wzywa do ich uzupełnienia.
7. Dyrektor Instytutu dokonuje wpisu na listę, o której mowa w pkt. 2.
8. Dyrektor Instytutu wydaje zaświadczenie o dokonaniu wpisu na listę, o której mowa w pkt. 2.
9. Dyrektor Instytutu skreśla podmiot z listy, o której mowa w pkt. 2, w drodze decyzji administracyjnej, w przypadku:
 - 1) złożenia oświadczenia, o którym mowa w pkt. 3 ppkt 2, niezgodnego ze stanem faktycznym;
 - 2) wydania prawomocnego orzeczenia zakazującego podmiotowi uprawnionemu do prowadzenia działalności objętej wpisem na listę, o której mowa w pkt. 2;
 - 3) naruszenia warunków wymaganych do prowadzenia szkoleń;
 - 4) niezastosowania się do zaleceń pokontrolnych, będących wynikiem kontroli prowadzonej przez Instytut;
 - 5) złożenia przez podmiot uprawniony do prowadzenia szkoleń wniosku o wykreślenie z listy, o której mowa w pkt. 2.
10. Skreślenie z listy, o której mowa w pkt. 2, następuje także w przypadku uzyskania przez Dyrektora Instytutu informacji z Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej albo Krajowego Rejestru Sądowego o wykreśleniu przedsiębiorcy.
11. Podmiot uprawniony do prowadzenia szkoleń, który został skreślony z listy, o której mowa w pkt. 2, z przyczyn wskazanych w pkt. 9. ppkt 1, 3 i 4, może uzyskać ponowny wpis na listę nie wcześniej niż po upływie 3 lat od wydania decyzji administracyjnej o skreśleniu.
12. Lista, o której mowa w pkt. 2, zawiera następujące dane:
 - 1) numer wpisu;
 - 2) nazwę (firmę);
 - 3) adres siedziby;
 - 4) adres do korespondencji;
 - 5) numer telefonu oraz adres poczty elektronicznej, jeżeli posiada.

„Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”

13. Podmiot wpisany na listę, o której mowa w pkt. 2, jest obowiązany zgłaszać Dyrektorowi Instytutu termin i miejsce prowadzenia danego kursu, w terminie co najmniej 60 dni przed jego rozpoczęciem.

14. Dyrektor Instytutu zamieszcza informacje, o których mowa w pkt. 13, na stronie Instytutu w Biuletynie Informacji Publicznej.

19. Instytut jest uprawniony do prowadzenia kontroli podmiotów wpisanych na listę, o której mowa w pkt. 2, w zakresie prawidłowego przestrzegania warunków wymaganych dla prowadzenia szkoleń.

6.7.4. Rejestr redaktorów tekstu łatwego do czytania i zrozumienia ETR.

1. Rejestr redaktorów ETR prowadzi Instytut. Celem prowadzenia rejestru jest zapewnienie wysokiej jakości usług w zakresie tekstu łatwego do czytania i zrozumienia (ETR).

2. Wyłącznie osoby wpisane do rejestru mają formalnie potwierdzone kwalifikacje redaktora ETR.

3. Instytut wydaje zaświadczenie o wpisaniu do rejestru.

4. Instytut jest administratorem danych osób objętych rejestrem.

5. Wpis do rejestru następuje na wniosek redaktora ETR.

6. Wniosek, o którym mowa w pkt. 5, zawiera następujące dane o wnioskodawcy:

- 1) imię i nazwisko;
- 2) numer PESEL albo numer dokumentu potwierdzającego tożsamość w przypadku braku numeru;
- 3) adres miejsca zamieszkania lub adres do korespondencji;
- 4) informacje o kwalifikacjach potwierdzające posiadanie statusu redaktora ETR;
- 5) dane kontaktowe (numer telefonu, adres poczty elektronicznej).

7. Oprócz danych, o których mowa w pkt. 6 wniosek zawiera również informacje o kwalifikacjach potwierdzających posiadanie niezbędnej wiedzy i umiejętności redaktora ETR.

„Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”

8. Do wniosku, o którym mowa w pkt. 5, dołącza się odpisy dokumentów potwierdzających informacje, o których mowa w pkt 3 ppkt4.

9. Za wpis do rejestru pobiera się opłatę w wysokości 5% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw bez wypłat nagród z zysku za ubiegły rok, ogłaszanego, w drodze obwieszczenia, przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”, obowiązującego w dniu złożenia wniosku o wpis do rejestru. Opłata stanowi przychód Instytutu.

10. Dyrektor Instytutu odmawia wpisu do rejestru, jeżeli z dokumentów, o których mowa w pkt. 7 nie wynika, że wnioskodawca posiada kwalifikacje potwierdzające spełnianie wymagań opisanych w rozdz. 6.8.1.

11. Wpis do rejestru, odmowa wpisu do rejestru i skreślenie wpisu w rejestrze następuje w drodze decyzji administracyjnej. Organem wyższego stopnia w zakresie tych decyzji jest minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego.

12. Aby uzyskać wpis do rejestru redaktorów ETR należy przedstawić dokumenty potwierdzające:

- 1) ukończenie studiów podyplomowych lub
- 2) ukończenie co najmniej 60 godzin szkoleń z zakresu tworzenia tekstu łatwego do czytania i zrozumienia (ETR) oraz sporządzenia materiałów w tekście łatwym do czytania i zrozumienia na trzech poziomach trudności, obejmujących zagadnienia opisane w rozdziale 6.8.1

13. Program studiów podyplomowych, o których mowa w pkt 12 ppkt 1) obejmuje ukończenie 50 godzin praktyk zawodowych w placówkach wspierających użytkowników ETR, podczas których wspiera się użytkowników ETR w konsultowaniu przygotowanych tekstów.

14. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw nauki i szkolnictwa wyższego określa, w drodze rozporządzenia, zagadnienia i umiejętności, które należy uwzględnić w programach form kształcenia, o których mowa

„Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”

w pkt. 12 ppkt. 1), uwzględniając potrzebę kształcenia kadr uwzględniających najwyższy poziom tworzenia tekstów łatwych do czytania i zrozumienia.

15. Redaktorzy wpisani do rejestru ETR są zobowiązani do:

- 1) stosowania standardów tekstu łatwego do czytania i zrozumienia,
- 2) oznaczania tekstu łatwego do czytania i zrozumienia logotypem ETR,
- 3) opatrywania swoim imieniem i nazwiskiem sporządzonych przez siebie i publicznie dostępnych tekstów łatwych do czytania i zrozumienia,
- 4) stałego podnoszenia swoich kwalifikacji,
- 5) aktualizowania danych objętych rejestrem.

16. Wpis do rejestru podlega wykreśleniu w przypadku:

- 1) śmierci redaktora ETR;
- 2) zaprzestania świadczenia usług w zakresie tekstu łatwego do czytania i zrozumienia (ETR) – na wniosek redaktora ETR.

6.7.5. Nadzór nad pracą redaktorów tekstu łatwego do czytania i zrozumienia zarejestrowanych w Instytucie.

1. Instytut sprawuje nadzór nad świadczeniem usług w zakresie tekstu łatwego do czytania i zrozumienia (ETR) przez redaktorów ETR wpisanych do rejestru.

2. w ramach nadzoru, o którym mowa w pkt. 1, Instytut może:

- 1) żądać od redaktorów ETR tekstów łatwych do czytania i zrozumienia (ETR) przekazania drogą elektroniczną sporządzonych we wskazanym w żądaniu okresie czasu celem oceny ich zgodności ze standardami tekstu łatwego do czytania i zrozumienia, opisanym w rozdz. 6.7.2.

„Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”

- 2) oceniać zgodność sporządzonych przez redaktorów ETR tekstów łatwych do czytania i zrozumienia (ETR) opublikowanych na stronach internetowych podmiotów obowiązanych do publikowania takich tekstów na podstawie przepisów ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o języku migowym i innych środkach komunikowania się (Dz. U. z 2017 r. poz. 1824 oraz z 2022 r. poz. 583 i 830) oraz weryfikować, czy teksty te są opatrzone znakiem ETR.
3. w przypadku stwierdzenia w ramach nadzoru, o którym mowa w pkt. 1 i 2, rażąco nienależytej jakości usług w zakresie tekstu łatwego do czytania i zrozumienia (ETR) przez redaktora ETR, Instytut skreśla tego redaktora ETR z rejestru w drodze decyzji administracyjnej.
4. Za rażąco nienależytą jakość usług w zakresie tekstu łatwego do czytania i zrozumienia (ETR) uznaje się sporządzenie co najmniej 5 tekstów łatwych do czytania i zrozumienia (ETR) w sposób istotnie niezgodny ze standardami, w szczególności standardu dotyczącego przekazania tekstu do konsultanta ETR, opisanego w rozdziale 6.7.2.
5. Organem wyższego stopnia właściwym do rozpoznania odwołania od decyzji administracyjnej, o której mowa w pkt. 3, jest minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego.
6. Ponowny wniosek o wpis do rejestru można złożyć po upływie roku od dnia, w którym decyzja o skreśleniu z rejestru stała się prawomocna.

6.7.6. Konsultanci dostępności tekstu.

Konsultantami dostępności tekstu są użytkownicy ETR, którzy posiadają certyfikat potwierdzający zdanie testu wiedzy dla konsultantów.

6.7.7. Rejestr konsultantów.

1. Instytut prowadzi rejestr konsultantów dostępności tekstu.

„Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”

2. Do rejestru konsultantów dostępności tekstu wpisuje się osobę o złożonych potrzebach w komunikowaniu się, która ukończyła szkolenie online i zdała test wiedzy o tekście łatwym do czytania i zrozumienia (ETR), organizowane i finansowane przez Instytut i złożyła wniosek o wpis do rejestru konsultantów dostępności tekstu.

3. Na wniosek osoby, o której mowa w pkt. 2, w rejestrze konsultantów dostępności tekstu zamieszcza się następujące dane:

- 1) imię i nazwisko;
- 2) numer PESEL albo numer dokumentu potwierdzającego tożsamość w przypadku braku numeru;
- 3) adres miejsca zamieszkania lub adres do korespondencji;
- 4) dane kontaktowe (numer telefonu, adres poczty elektronicznej).

4. Dane, o których mowa w pkt. 3 ppkt. 1 i 4, są jawne i publikowane na stronie Instytutu w Biuletynie Informacji Publicznej.

5. Do prowadzenia rejestru konsultantów dostępności tekstu stosuje się zapisy:

- 1) rozdz. 6.8.4 pkt. 6-8, przy czym podstawą odmowy wpisu do tego rejestru jest niespełnienie wymagań określonych w pkt. 2;
- 2) rozdz. 6.8.4. pkt.14

6. Kandydatów na konsultantów dostępności tekstu mogą zgłaszać do Instytutu, po uzyskaniu ich uprzedniej zgody, podmioty udzielające wsparcia osobom o złożonych potrzebach w komunikowaniu się.

7. Instytut przeprowadza szkolenie i test, o których mowa w pkt. 2 co najmniej raz na pół roku.

6.7.8. Zadania konsultantów ETR .

1. Zadaniem konsultantów ETR, wpisanych do rejestru konsultantów ETR, jest analiza dostępności projektów tekstów łatwych do czytania

„Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”

i zrozumienia (ETR) przesłanych do Instytutu przez redaktorów ETR, zgodnie z pytaniami z formularza dostępności tekstu ETR.

2. Zaleca się, żeby każdy konsultant ETR w ciągu roku kalendarzowego przeprowadzał nie więcej niż 24 analizy, o których mowa w pkt. 1.

3. Konsultant ETR za analizę, o którym mowa w pkt. 1, otrzymuje wynagrodzenie na podstawie umowy zlecenie zawartej z Instytutem.

4. Wynagrodzenie, o którym mowa w pkt. 3, nie może być niższe niż minimalna stawka godzinowa w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 10 października 2002 r. o minimalnym wynagrodzeniu za pracę (Dz.U. z 2020 r. poz. 2207).

7. Polski Instytut AAC i ETR.

1. Instytut jest państwową osobą prawną. Jego powołanie ma gwarantować jak najwyższą jakość usług oraz dbałość o rekomendowanie i stosowanie praktyk opartych na dowodach oraz zapobieganie nadużyciom. Instytut ma być impulsem do zaktywizowania środowisk akademickich na terenie całego kraju, do prowadzenia badań oraz działalności dydaktycznej w obszarze złożonych potrzeb w komunikowaniu się, alternatywnej i wspomagającej komunikacji, oraz tekstu łatwego do czytania i zrozumienia.

Ma być jednocześnie organem doradczym ministrów odpowiedzialnych za jakość usług AAC i ETR oraz dostępność usług publicznych dla użytkowników AAC oraz korzystających z ETR.

2. Siedzibą Instytutu jest miasto stołeczne Warszawa.

3. Instytut działa na podstawie statutu nadanego w drodze zarządzenia przez Ministra do spraw zabezpieczenia społecznego.

7.1. Zadania Instytutu.

„Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”

Celem działalności Instytutu jest zapewnienie prawidłowego funkcjonowania i rozwoju systemu wsparcia osób o złożonych potrzebach w komunikowaniu się w zakresie komunikacji wspomagającej i alternatywnej (AAC) oraz tekstu łatwego do czytania i zrozumienia (ETR).

1. Do zadań Instytutu:

1) w obszarze komunikacji wspomagającej i alternatywnej (AAC) należy:

- a. wspieranie działalności lokalnych zespołów AAC i regionalnych ośrodków AAC,
- b. wspieranie działalności wypożyczalni pomocy komunikacyjnych, działających przy ROAACach,
- c. prowadzenie badań populacji osób o złożonych potrzebach w komunikowaniu się,
- d. prowadzenie badań i rekomendowanie rozwiązań systemowych w zakresie usług AAC,
- e. tworzenie, publikowanie i monitorowanie stosowania standardów AAC;
- f. tworzenie, publikowanie i monitorowanie stosowania standardów usług AAC,
- g. ustalanie rekomendacji w celu prawidłowego stosowania komunikacji wspomagającej i alternatywnej (AAC),
- h. monitorowanie i standaryzacja systemu szkoleń i ścieżki kształcenia w zakresie komunikacji wspomagającej i alternatywnej (AAC),
- i. prowadzenie rejestru redaktorów ETR, o którym mowa w rozdz. 6.3.4 ,
- j. prowadzenie badań na rzecz standaryzacji narzędzi i systemów komunikacji, z uwzględnieniem reguł języka polskiego, w tym tworzenia oprogramowania w języku polskim, z zachowaniem polskich reguł gramatycznych,
- k. monitorowanie i standaryzacja systemu szkoleń dla specjalistów AAC,

„Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”

- I. monitorowanie sytuacji osób o złożonych potrzebach w komunikowaniu się w przestrzeni prawnej i społecznej,
- m. planowanie i prowadzenie ogólnopolskich kampanii informacyjnych o osobach o złożonych potrzebach w komunikowaniu się i możliwościach ich społecznego włączenia;

2) w obszarze tekstu łatwego do czytania i zrozumienia (ETR) należy:

- a. wspieranie podmiotów publicznych w rozumieniu art. 3 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnieniu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami w zakresie stosowania standardów tworzenia tekstu łatwego do czytania i zrozumienia (ETR),
- b. prowadzenie badań i rekomendowanie rozwiązań systemowych dotyczących stosowania tekstu łatwego do czytania i zrozumienia (ETR) w celu zapewnienia dostępności do informacji użytkownikom ETR,
- c. aktualizowanie i monitorowanie stosowania standardów tworzenia tekstu łatwego do czytania i zrozumienia (ETR),
- d. ustalanie rekomendacji w celu prawidłowego stosowania tekstu łatwego do czytania i zrozumienia (ETR);
- e. monitorowanie i standaryzacja systemu szkoleń dla osób redagujących oraz konsultujących tekst łatwy do czytania i zrozumienia (ETR),
- f. prowadzenie rejestru redaktorów ETR, o którym mowa w rozdz. 6.8.4 ,
- g. sprawowanie nadzoru nad świadczeniem usług w zakresie tekstu łatwego do czytania i zrozumienia (ETR),
- h. weryfikacja prawidłowego oznaczania tekstów łatwych do czytania i zrozumienia (ETR) logotypu,
- i. tworzenie i prowadzenie katalogu wystandaryzowanych grafik na potrzeby tworzenia tekstu łatwego do czytania i zrozumienia (ETR),

„Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”

- j. prowadzenie biblioteki publikacji w tekście łatwym do czytania i zrozumienia,
- k. planowanie i prowadzenie ogólnopolskich kampanii informacyjnych na temat dostępności, w szczególności w obszarze tekstu łatwego do czytania i zrozumienia (ETR).
- l. prowadzenie kampanii promocyjno-informacyjnej, która ma zwiększać świadomość o ETR i wspierać rekrutację konsultantów.

2. Wykonując zadania, o których mowa w pkt 1, Instytut współpracuje z:

- 1) ministrem właściwym do spraw oświaty, ministrem właściwym do spraw nauki i szkolnictwa wyższego, ministrem właściwym do spraw zdrowia, ministrem właściwym do spraw zabezpieczenia społecznego, ministrem właściwym do spraw rodziny, właściwym do spraw pracy oraz Pełnomocnikiem Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych;
- 2) uczelniami wyższymi;
- 3) krajowymi i zagranicznymi organizacjami pozarządowymi.

7.1.1. Tryb pracy Instytutu.

Organami Instytutu są:

- 1) Dyrektor Instytutu;
- 2) Rada Instytutu.

7.1.2. Dyrektor Instytutu.

- 1. Dyrektora Instytutu powołuje i odwołuje minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego, po zasięgnięciu opinii Rady Instytutu.
- 2. Dyrektora powołuje się na okres 4 letniej kadencji.
- 3. Dyrektor Instytutu powołuje dwóch swoich zastępców, w tym zastępcę odpowiedzialnego za obszar AAC oraz zastępcę odpowiedzialnego za obszar ETR. Dyrektor Instytutu odwołuje zastępców Dyrektora Instytutu.

„Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”

4. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego odwołuje Dyrektora Instytutu przed upływem kadencji w przypadku:

- 1) zaprzestania spełniania któregokolwiek z wymagań określonych w pkt.7 ;
 - 2) rezygnacji ze stanowiska;
 - 3) utraty zdolności do pełnienia powierzonych obowiązków na skutek długotrwałej choroby, trwającej co najmniej 6 miesięcy.
- oraz w przypadku:
- 4) niezatwierdzenia rocznego sprawozdania z działalności Instytutu lub jego nieprzedstawienia w terminie;
 - 5) niezatwierdzenia rocznego sprawozdania finansowego Instytutu lub jego nieprzedstawienia w terminie określonym w art. 52 ust. 1 ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (Dz. U. z 2023 r. poz. 120);
 - 6) działania niezgodnego z prawem, zasadami rzetelności, gospodarności i celowości.

5. Kadencja Dyrektora Instytutu przed jej upływem wygasa w razie jego śmierci.

6. w razie wygaśnięcia kadencji Dyrektora Instytutu lub jego odwołania, do czasu powołania nowego Dyrektora Instytutu, jego obowiązki pełni zastępca Dyrektora wskazany przez ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego.

7. Dyrektorem Instytutu może być osoba, która:

- 1) korzysta z pełni praw publicznych;
- 2) posiada wykształcenie wyższe magisterskie;
- 3) posiada co najmniej 3-letnie doświadczenie w zarządzaniu oraz doświadczenie zawodowe w zakresie zadań Instytutu określonych w rozdz. 7.2;
- 4) nie była skazana prawomocnym wyrokiem sądu za umyślne przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego lub umyślne przestępstwo skarbowe;
- 5) nie została ukarana zakazem pełnienia funkcji związanych z dysponowaniem środkami publicznymi, o którym mowa w art. 31 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 17 grudnia 2004 r. o odpowiedzialności za naruszenie dyscypliny finansów publicznych.

„Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”

9. Przed powołaniem na stanowisko Dyrektora Instytutu osoba powoływana składa oświadczenie o spełnieniu wymagań, o których mowa w pkt. 7,

10. Wymagania, o których mowa w pkt. 7, stosuje się do zastępców Dyrektora Instytutu za wyjątkiem ppkt. 3).

- W przypadku zastępcy Dyrektora Instytutu ds. AAC wymagane jest co najmniej 3-letnie doświadczenie w zarządzaniu oraz doświadczenie zawodowe w zakresie zadań Instytutu określonych w rozdz. 7.2, pkt 1., ppkt. 1);
- W przypadku zastępcy Dyrektora Instytutu ds. ETR wymagane jest co najmniej 3-letnie doświadczenie w zarządzaniu oraz doświadczenie zawodowe w zakresie zadań Instytutu określonych w rozdz. 7.2, pkt 1., ppkt.2);

11. Powołanie, o którym mowa w pkt. 1, stanowi nawiązanie stosunku pracy na podstawie powołania w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy.

12. Wynagrodzenie Dyrektora Instytutu ustala minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego zgodnie z przepisami ustawy z dnia 3 marca 2000 r. o wynagradzaniu osób kierujących niektórymi podmiotami prawnymi.

13. Wynagrodzenie zastępców Dyrektora Instytutu ustala Dyrektor Instytutu, po zasięgnięciu opinii Rady Instytutu.

14. Do zadań i obowiązków Dyrektora Instytutu należy w szczególności:

- 1) kierowanie pracami Instytutu;
- 2) reprezentowanie Instytutu na zewnątrz;
- 3) zapewnienie funkcjonowania i ciągłości pracy Instytutu;
- 4) podejmowanie czynności w sprawach z zakresu prawa pracy;
- 5) opracowywanie rocznego planu działania Instytutu;
- 6) opracowywanie projektu rocznego planu finansowego Instytutu;
- 7) opracowywanie rocznego sprawozdania finansowego Instytutu;
- 8) sporządzanie rocznego sprawozdania z działalności Instytutu;
- 9) sprawowanie zarządu nad mieniem Instytutu;
- 10) prowadzenie gospodarki finansowej Instytutu;
- 11) rozliczanie dotacji otrzymanych z budżetu państwa.

„Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”

2. Dokumenty, o których mowa w rozdziale 7.3.1 pkt 14, ppkt 5-8, Dyrektor Instytutu przedstawia do zatwierdzenia ministrowi właściwemu do spraw zabezpieczenia społecznego.

7.1.3. Rada Instytutu.

1. w skład Rady Instytutu wchodzi dziewięciu członków powoływanych przez ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego.
2. w skład Rady Instytutu wchodzi:
 - 1) przedstawiciel ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego;
 - 2) przedstawiciel ministra właściwego do spraw oświaty;
 - 3) przedstawiciel Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych;
 - 4) przedstawiciel Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych;
 - 5) przedstawiciel organizacji pozarządowej, której zadaniem statutowym jest wspieranie osób o złożonych potrzebach w komunikowaniu się;
 - 6) cztery osoby powoływane na okres kadencji, w tym 1 użytkownik AAC, 1 specjalista AAC, 1 użytkownik ETR i 1 redaktor ETR; kandydatów na członków w tym zakresie przedstawiają organizacje pozarządowe, o których mowa w ppkt 5.
3. Kadencja członków Rady Instytutu, o których mowa w pkt. 2 , trwa 4 lata.
4. Członkostwa w Radzie Instytutu nie można łączyć z zatrudnieniem w Instytucie.
5. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego odwołuje członków Rady Instytutu w przypadku:
 - 1) rezygnacji ze stanowiska;
 - 2) zaprzestania spełniania wymagań, o których mowa w pkt 8.
6. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego może w każdym czasie odwołać członka Rady Instytutu, o którym mowa w rozdziale 7.2.2, pkt 2

„Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”

7. w przypadku upływu kadencji, odwołania albo śmierci członka Rady Instytutu minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego powołuje nowego członka Rady.

8. Członkiem Rady Instytutu może być osoba, która:

- 1) posiada obywatelstwo polskie i korzysta z pełni praw publicznych;
- 2) wyróżnia się wiedzą i doświadczeniem zawodowym w zakresie zadań Instytutu określonych w rozdz. 7.1;
- 3) nie była skazana prawomocnym wyrokiem sądu za umyślne przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego lub umyślne przestępstwo skarbowe.

9. Członkom Rady Instytutu za udział w posiedzeniach przysługują należności z tytułu podróży służbowych w wysokości i na warunkach określonych w przepisach wydanych na podstawie art. 775 § 2 ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy.

10. Do zadań Rady Instytutu należy:

- 1) wyrażanie opinii w sprawach dotyczących działalności Instytutu, przedstawionych przez ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego, Dyrektora Instytutu lub z własnej inicjatywy.
- 2) opiniowanie, na wniosek ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego, kandydatów na stanowisko Dyrektora Instytutu, spełniających wymagania, o których mowa rozdz. 7.2.1 pkt. 7;
- 3) opiniowanie projektów rocznych planów finansowych oraz projektów rocznych planów działalności Instytutu;
- 4) opiniowanie sprawozdania finansowego Instytutu oraz sprawozdania z rocznej działalności Instytutu.

11. Rada Instytutu ma prawo wglądu do dokumentów Instytutu i może żądać niezbędnych informacji od Dyrektora Instytutu.

7.2. Finansowanie działalności Instytutu.

7.2.1. Gospodarka finansowa Instytutu.

„Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”

4. Instytut prowadzi samodzielną gospodarkę finansową na podstawie planu finansowego, ustalanego w układzie zadaniowym, zgodnie z przepisami ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych.

5. Projekt planu finansowego na następny rok budżetowy opracowuje Dyrektor Instytutu, z uwzględnieniem terminów określanych przez ministra właściwego do spraw finansów publicznych dla materiałów do projektu ustawy budżetowej.

6. Podstawę gospodarki finansowej Instytutu w okresie od dnia 1 stycznia do dnia zatwierdzenia planu finansowego Instytutu przez ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego, stanowi projekt tego planu, zaopiniowany przez Radę Instytutu.

4. Roczny plan finansowy Instytutu obejmuje w szczególności:

- 1) planowane przychody, w tym dotacje, o których mowa w rozdz. 7.3.2 pkt. 1 ppkt. 1) i 2);
- 2) planowane koszty;
- 3) planowane wydatki inwestycyjne;
- 4) stan środków obrotowych na początek i koniec roku;
- 5) planowany przyrost lub spadek środków obrotowych na początek i koniec roku;
- 6) źródła pokrycia planowanego niedoboru przychodów w stosunku do kosztów.

5. Tworzy się następujące fundusze Instytutu:

- 1) fundusz rezerwowy;
- 2) fundusz statutowy;
- 3) zakładowy fundusz świadczeń socjalnych;
- 4) inne fundusze, jeżeli obowiązek ich utworzenia wynika z odrębnych przepisów.

Ad 1) Zysk netto Instytutu powiększa fundusz rezerwowy.

Stratę netto Instytutu pokrywa się z funduszu rezerwowego.

Ad 3) Zakładowy fundusz świadczeń socjalnych tworzy się na zasadach określonych w ustawie z dnia 4 marca 1994 r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych (Dz. U. z 2018 r. poz. 1316, 1608 i 1669).

„Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”

7.2.2. Przychody Instytutu.

Przychodami Instytutu są:

- 1) coroczne dotacje podmiotowe z budżetu państwa, przeznaczone na pokrycie bieżących kosztów działalności Instytutu określonej w rozdziale 7.2;
- 2) dotacje celowe z budżetu państwa przeznaczone na:
 - a. realizację zadań, o których mowa w rozdz. 7.1,
 - b. współfinansowanie realizacji programów finansowanych z udziałem środków europejskich;
- 3) środki finansowe pochodzące z funduszy Unii Europejskiej;
- 4) przychody z opłat za wpis do rejestru specjalistów ETR;
- 5) przychody z tytułu krajowych i międzynarodowych projektów i programów badawczych;
- 6) przychody z tytułu działalności gospodarczej, o której mowa w rozdziale 7.3.3;
- 7) odsetki od środków zgromadzonych na rachunkach bankowych Instytutu, chyba że przepisy odrębne lub umowa, na podstawie której Instytut otrzymał środki, stanowią inaczej;
- 8) zapisy, spadki i darowizny;
- 9) przychody z innych tytułów.

7.2.3. Działalność gospodarcza Instytutu.

1. W zakresie niezbędnym do należytego wykonywania zadań określonych w rozdziale 7.1, Instytut może prowadzić działalność gospodarczą w zakresie realizacji tych zadań, w szczególności przez komercjalizację wyników prowadzonych badań oraz działalność wydawniczą lub szkoleniową.
2. Działalność gospodarcza, o której mowa w pkt. 1, podlega wyodrębnieniu pod względem finansowym i rachunkowym z działalności, o której mowa w rozdziale 7.1.
2. Działalność gospodarcza, o której mowa w pkt 1, nie może być finansowana z dotacji podmiotowej z budżetu państwa.

„Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”

3. Dochód z działalności gospodarczej, o której mowa w . 1, służy wyłącznie realizacji zadań Instytutu określonych w rozdziale 7.1.

7.2.4. Sprawozdanie finansowe Instytutu.

1. Roczne sprawozdanie finansowe Instytutu podlega badaniu przez firmę audytorską.
2. Wyboru firmy audytorskiej do badania rocznego sprawozdania finansowego Instytutu dokonuje minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego.
3. Dyrektor Instytutu przedstawia ministrowi właściwemu do spraw zabezpieczenia społecznego do zatwierdzenia, zaopiniowane przez Radę Instytutu, roczne sprawozdanie finansowe Instytutu, wraz ze sprawozdaniem z badania.

7.3. Nadzór nad działalnością Instytutu.

1. Nadzór nad Instytutem sprawuje minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego.
2. Nadzór, o którym mowa w pkt. 1, obejmuje:
 - a) zgodność działań Instytutu z przepisami prawa i statutem;
 - b) realizację przez Instytut zadań określonych w rozdziale 7.1;
 - c) prawidłowość wydatkowania środków publicznych.
3. Kontrolę w ramach nadzoru przeprowadza się na zasadach i w trybie określonych w ustawie z dnia 15 lipca 2011 r. o kontroli w administracji rządowej.
4. Dyrektor Instytutu i Rada Instytutu są zobowiązani do realizacji zaleceń pokontrolnych wydanych w ramach realizacji nadzoru.

8. Dystrybucja technologii wspomagającej AAC.

„Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”

8.1. Jakość pomocy komunikacyjnych w języku polskim i niezbędne prace badawcze.

Na jakość i sprawność udzielania usług AAC wpływają zasoby sprzętowe, jakimi dysponują zespoły. w krajach o rozwiniętych systemach pomocy osobom o złożonych potrzebach w komunikowaniu się, zespoły mają do dyspozycji wachlarz pomocy komunikacyjnych (urządzeń, oprogramowania) odpowiednich dla różnych grup użytkowników. Pomoce te zostały opracowane z uwzględnieniem nie tylko rosnącego poziomu potrzeb językowych, ale także spełniają wymogi jakości wypowiedzi w danym języku z uwzględnieniem rodzimej gramatyki. Zadaniem zespołu jest w większości przypadków dobór odpowiedniego urządzenia oraz gotowego pakietu słownikowego, którego personalizacja jest konieczna, ale prosta i zajmuje stosunkowo niewiele czasu.

Urządzenia do komunikacji dostępne aktualnie w Polsce nie wpisują się w ten obraz. w przeważającej większości są jedynie pomocami tłumaczonymi, a nie adaptowanymi językowo. Nie uwzględniają też złożoności gramatycznej języka polskiego, przez co wypowiedzi użytkowników jakkolwiek wartościowe pod względem znaczeniowym - brzmią źle, są nieprecyzyjne. Przez pryzmat takich wypowiedzi ich autorzy - użytkownicy AAC - mogą być postrzegani jako osoby o niższych kompetencjach, niż te które posiadają.

Drugą trudnością jest budowanie pomocy do komunikacji w wersji elektronicznej. Na ogół praca zespołu nie polega na doborze gotowego pakietu słownikowo-językowego, ale jedynie doborze oprogramowania i na samodzielnym tworzeniu takiego pakietu w ślad za badaniem zapotrzebowania językowego. To żmudna, wielogodzinna praca, zwłaszcza w przypadku wyposażania bardziej zaawansowanych użytkowników. Usługa AAC staje się bardziej rozciągnięta w czasie i droższa, a jakość pomocy komunikacyjnych wciąż pozostaje niewystarczająca, bo uwzględnienie złożonych rozwiązań językowych jest zadaniem dla zespołu badawczego, a nie dla pojedynczego terapeuty.

„Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”

W nowo powstającym systemie wsparcia osób o ZPKom uwzględnić należy:

- zainicjowanie i wspieranie przez Instytut prac rozwojowych w branży lingwistyki komputerowej, mających na celu stworzenie oprogramowania w języku polskim oraz opracowanie pakietów słownikowo-językowych dla różnych użytkowników AAC, pozwalających na budowanie wypowiedzi poprawnych gramatycznie w dobrej jakości,
- tym samym - usprawnienie usług AAC świadczonych przez zespoły w placówkach, na poziomie lokalnym i regionalnym oraz obniżenie ich ceny,
- opracowanie polskiego syntezy głosu dziecięcego, mającego zastosowanie w urządzeniach AAC dla dzieci.

8.2. Proces rekomendowania i refundacji.

Usługi AAC obejmują wyposażenie osoby o złożonych potrzebach w komunikowaniu się w odpowiedni sprzęt, umożliwiający lub ułatwiający komunikowanie się. Dotychczas w ramach programów PFRON, Aktywny Samorząd oraz likwidacja barier w komunikowaniu się (zadanie ustawowe powiatu finansowane ze środków PFRON) sprzęt i oprogramowanie AAC oraz urządzenia dostępu były częściowo dofinansowywane i stały się własnością osoby z niepełnosprawnością. w nowym modelu praktyki te należy uzupełnić długoterminowymi bezpłatnymi wypożyczeniami z regionalnej wypożyczalni sprzętu AAC opisanej w kolejnym rozdziale.

Niezależnie od ścieżki pozyskiwania - finansowany ze środków publicznych sprzęt i oprogramowanie musi znajdować się na Liście sprzętu i oprogramowania zatwierdzonego przez Instytut do użytku i finansowania w ramach usług AAC. w obliczu faktu, że istniejące aktualnie na rynku polskim oprogramowanie ma różną jakość, opracować należy (i okresowo ponawiać) ocenę/ekspertyzę poszczególnych narzędzi, która byłaby

„Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”

podstawą rekomendacji i ewentualnej refundacji. Kryteria tej oceny mogłyby obejmować:

- możliwość uzyskania (w oparciu o dane urządzenie, oprogramowanie) narzędzia do komunikowania się, pozwalającego na niezależność i mobilność,
- możliwości tworzenia pakietów tablic dynamicznych, w tym - z rozwiązaniami gramatycznymi,
- możliwości stosowania z różnymi technikami dostępu,
- opcje dodatkowe: ułatwienia dostępu do komunikacji kanałami internetowymi (w tym narzędzia obsługi poczty elektronicznej, mediów społecznościowych, komunikatorów internetowych), narzędzia kontroli otoczenia, narzędzia kontroli mobilności zintegrowane z systemem komunikacji,
- szybkość i łatwość personalizacji.

Na bazie tych kryteriów można by było wskazać profil użytkownika, dla którego dane narzędzia mogłyby być rekomendowane.

Ekspertyza dotycząca zawartości Listy oraz jej okresowe odnawianie byłoby w gestii Polskiego Instytutu AAC we współpracy ze specjalistami-praktykami oraz organizacjami pozarządowymi, które jako główny cel swojej działalności obrały wsparcie osób o ZPKom i rozwijanie AAC. Sprzęt i oprogramowanie AAC dla indywidualnego użytkownika mogą być rekomendowane wyłącznie przez specjalistów AAC pracujących z osobami o złożonych potrzebach w komunikowaniu się lub członków LoZAAC lub ROAAC.

8.3. Idea wypożyczeń.

Wypożyczalnia sprzętu AAC powinna stanowić część Regionalnego Ośrodka AAC. w wypożyczalni powinien znaleźć się sprzęt AAC, w tym pomoce komunikacyjne, oprogramowanie/aplikacje komunikacyjne, urządzenia dostępu i mocowania. Każda wypożyczalnia winna dysponować

„Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”

określoną pulą sprzętu, która opisana została w rozdziale „Zaplecze i wyposażenie ROAAC” (6.6.6), do testowania w trybie „na miejscu” oraz krótkoterminowego. Celem funkcjonowania wypożyczalni jest możliwość wypróbowania i/lub wypożyczenia sprzętu oraz oprogramowania dobranego do indywidualnych potrzeb użytkownika. Sprzęt będzie mógł być wypożyczany na podstawie zlecenia wydanego przez specjalistów AAC. Obowiązki wypożyczalni oraz wypożyczającego określać powinna umowa.

Niepotrzebny już sprzęt powinien wrócić do Wypożyczalni i być oczyszczony z wszystkich danych i poddany konserwacji.

Z wypożyczalni mogą korzystać osoby o złożonych potrzebach w komunikowaniu się.

ROAAC jest zobowiązany do ubezpieczenia sprzętu znajdującego się w zasobach wypożyczalni.

8.4. Źródła finansowania dystrybucji oraz wypożyczalni pomocy komunikacyjnych.

W celu umożliwienia użytkownikom AAC dostępu do własnego spersonalizowanego sprzętu, należy utrzymać formy wsparcia i sposoby oraz zakres dofinansowania obowiązujące dotychczas w ramach programów realizowanych przez PFRON:

- Aktywny Samorząd
- Likwidacja barier w komunikowaniu się i technicznych (zadanie ustawowe powiatu finansowane ze środków PFRON).

Koszty powołania i prowadzenia wypożyczalni stanowią:

- a) koszt zakupu sprzętu obliczony na podstawie analizy cen rynkowych sprzętu wymienionego w rozdziale 7.6.4, „zaplecze i wyposażenie ROAAC”
- b) koszt wynagrodzenia specjalisty technologii wspomagającej
- c) koszty amortyzacji, serwisowania i naprawy sprzętu

„Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”

Wypożyczalnia, na podstawie analizy potrzeb, stopnia zużycia sprzętu, corocznie może uzupełnić, wymienić lub zakupić nowy sprzęt. Maksymalna wartość inwestycji w nowy sprzęt może wynieść do 25% wartości bazowej, powiększonej o wskaźnik procentowy obliczony na podstawie prognozowanej przez NBP inflacji na dany rok. Wypożyczalnia ma obowiązek zgłosić ostateczną wartość inwestycji do końca września roku poprzedniego, umożliwiając w ten sposób zabezpieczenie środków przez ROPS.

Wartość bazową stanowi kwota przeznaczona na zakup sprzętu podstawowego wyposażenia wypożyczalni w pierwszym roku działalności, wyliczona na podstawie cen rynkowych sprzętu wymienionego w rozdziale 7.6.4, „zaplecze i wyposażenie ROAAC”.

9. Upowszechnianie informacji na temat systemu wsparcia osób o złożonych potrzebach w komunikacji.

System wsparcia może spełniać swoje zadanie pod warunkiem, że osoby i instytucje potrzebujące wsparcia będą wiedziały o jego istnieniu. Niezbędnym elementem uruchomienia systemu wsparcia jest więc zaplanowanie dróg i sposobów dystrybucji informacji na jego temat.

Informowanie o nowych zasobach powinno odbywać się na kilku poziomach, analogicznie do struktury systemu:

Rodzaj placówki	Sposób upowszechniania
Placówki publiczne i niepubliczne świadczące usługi w ramach opieki zdrowotnej, edukacji,	Impulsem do upowszechnienia wiedzy i odpowiedniego postępowania wobec osób o złożonych potrzebach w komunikowaniu się będzie rozszerzenie orzecznictwa o niepełnosprawność w obszarze

<p>pomocy społecznej →</p>	<p>komunikowania się. Orzeczenie o potrzebach w jakiejś sferze jest niewątpliwie informacją o szczególnym charakterze, wiążącą i zobowiązującą Państwo do uruchomienia działań zmierzających do zaspokojenia potrzeby.</p> <p>Docelowo wszystkie placówki, do których może trafić osoba o złożonych potrzebach w komunikowaniu się mają spełniać standardy dotyczące zapewnienia odpowiednich warunków uczestnictwa, w tym poprzez korzystanie z indywidualnego systemu komunikacji.</p> <p>Standardy AAC, ETR oraz usług AAC i ETR powinny być wdrożone na mocy rozporządzeń przez odpowiednich ministrów.</p> <p>Każda placówka powinna informować uczestników o zidentyfikowanej potrzebie wsparcia usługami AAC oraz możliwym miejscu jego uzyskania.</p>
<p>Poziom powiatu: Powiatowy koordynator AAC i Lokalne Zespoły AAC →</p>	<p>Informacja o możliwości skorzystania z usług AAC powinna być:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zamieszczona w drukowanych oraz internetowych informatorach i wykazach podobnych usług sporządzanych w ramach ułatwiania dostępu osobom z niepełnosprawnościami do informacji (w gestii Samorządu Powiatowego, jako uzupełnienie dotychczas wypełnianych

„Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”

	<p>zadań),</p> <ul style="list-style-type: none"> - upowszechniana/przekazywana poprzez prowadzenie lokalnych kampanii społecznych np. poprzez umieszczanie ulotek na oddziałach szpitalnych, w placówkach edukacyjnych, czy aktywizujących, - upowszechniana/przekazywana poprzez SCWEW-y.
<p>Poziom województwa:</p> <p>Regionalne Ośrodki AAC →</p>	<p>Informacja o możliwości skorzystania z usług AAC powinna być:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zamieszczona w wojewódzkich, drukowanych oraz internetowych informatorach i wykazach podobnych usług sporządzanych w ramach ułatwiania dostępu osobom z niepełnosprawnością do informacji (w gestii Urzędu Marszałkowskiego i odpowiednich departamentów, jako uzupełnienie dotychczas wypełnianych zadań), - upowszechniana/przekazywana przez pracowników PFRON, w tym w szczególności przez Centra Informacyjno-doradcze dla Osób z Niepełnosprawnościami oraz Ośrodki Wsparcia i Testów, - upowszechniana/przekazywana przez pracowników ROAAC, w ramach jego działalności informacyjnej i szkoleniowej,

„Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”

	<p>w placówkach do których trafiają osoby o złożonych potrzebach w komunikowaniu się.</p>
<p>Poziom centralny: Polski Instytut AAC →</p>	<p>Informacja o możliwości skorzystania z usług AAC powinna być upowszechniana/przekazywana przez pracowników PFRON.</p> <p>Polski Instytut AAC okresowo (a zwłaszcza na początku wdrażania systemu) planuje i prowadzi ogólnopolskie kampanie informacyjne o osobach o ZPKom i możliwościach ich społecznego włączenia. Opisano szerzej w rozdziale nr 7.</p>

10. Niezbędne zmiany w legislacji.

1. Rekomendujemy wprowadzenie w ramach planowanej reformy systemu orzecznictwa niepełnosprawności, orzekania złożonych potrzeb w komunikowaniu się w celu sformułowania wskazań dotyczących:
 - potrzeby wsparcia w codziennym funkcjonowaniu osób o ZPKom,
 - szczególnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych osób o ZPKom,
 - szczególnych potrzeb związanych z ograniczeniem aktywności zawodowej osób o ZPKom,
 - szczególnych potrzeb w zakresie pełnienia ról związanych z rodziną i funkcjonowaniem w społeczności lokalnej osób o ZPKom.

„Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”

W systemie orzekania opartym na ICF nie ma możliwości pominięcia tego typu potrzeb, gdyż złożone potrzeby w komunikowaniu się znacząco wpływają na funkcjonowanie osoby we wszystkich pięciu obszarach opisanych w ICF, w szczególności w obszarze uczestnictwa (participation). Bez uwzględnienia w planowanej reformie działań i zmian na rzecz osób o złożonych potrzebach w komunikowaniu się, nie nastąpi żadna znacząca zmiana jakości życia dużej grupy osób ze szczególnymi potrzebami.

2. Rekomendujemy wprowadzenie do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji zawodów:

- Specjalista AAC
- Redaktor ETR
- Specjalista technologii wspomagających

3. Rekomendujemy uzupełnienie zapisów *Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej* z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz.U. 2017 poz. 356) o zapisy gwarantujące:

- a. AAC w podstawie programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawie programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, aby zabezpieczyć dzieci i uczniów o ZPKom, które tam trafiają,
- b. zajęcia rozwijające komunikowanie się dla uczniów o ZPKom w normie intelektualnej i z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim,
- c. wszystkim uczniom o ZPKom prawo do co najmniej 1 dodatkowej godziny tygodniowo zajęć rewalidacyjnych lub

„Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”

logopedycznych poświęconych na rozwój kompetencji komunikacyjnych,

- d. współpracę placówek oświatowych, w których przebywają uczniowie o ZPKom z Lokalnymi Zespołami AAC oraz Regionalnymi Ośrodkami AAC,
 - e. obowiązek przygotowywania dokumentacji, z którą placówka ma obowiązek zapoznać ucznia o złożonych potrzebach w komunikowaniu się w języku łatwym do czytania i zrozumienia.
4. Rekomendujemy rozszerzenie programów PFRON, by wszystkie osoby o ZPKom mogły wnioskować o dofinansowanie do sprzętu i oprogramowania wspierającego komunikowanie się.
 5. Rekomendujemy wpisanie do *Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej* z dnia 9 grudnia w sprawie środowiskowych domów samopomocy (Dz.U.2020.249), obowiązku współpracy pracowników środowiskowych domów samopomocy z Lokalnymi Zespołami AAC oraz Regionalnymi Ośrodkami AAC, a także redaktorami i konsultantami dostępności tekstu w celu zapewnienia osobom o złożonych potrzebach w komunikowaniu się usług AAC oraz ETR.
 6. Rekomendujemy wpisanie do *Rozporządzenie Ministra Rodziny i Polityki Społecznej* z dnia 20 października 2020 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie warsztatów terapii zajęciowej (Dz.U. 2020 poz. 1877), obowiązku współpracy pracowników środowiskowych domów samopomocy z Lokalnymi Zespołami AAC oraz Regionalnymi Ośrodkami AAC, a także redaktorami i konsultantami dostępności tekstu w celu zapewnienia osobom o złożonych potrzebach w komunikowaniu się usług AAC oraz ETR.
 7. Rekomendujemy wpisanie do zadań Centrów Informacyjno-Doradczych dla osób z niepełnosprawnością oraz Ośrodków Wsparcia i Testów obowiązku współpracy z Lokalnymi Zespołami AAC oraz Regionalnymi Ośrodkami AAC wraz ze zlokalizowanymi przy nich

„Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”

wypożyczalniami, w celu zapewnienia osobom o złożonych potrzebach w komunikowaniu się usług AAC.

8. W Karcie Praw Pacjenta należy dodać zapisy:

- a. jeżeli pacjent nie jest w stanie zrealizować wymienionych praw ze względu na ograniczenia w komunikowaniu się za pomocą mowy - powinien mieć zagwarantowane prawo realizacji w wersji alternatywnej, z użyciem AAC,
- b. w obliczu zapisu, że każdy pacjent ma prawo do informacji w przystępnej formie, należy zagwarantować (uszczegółowić) informację z użyciem metod komunikacji alternatywnej (AAC) oraz tekstu łatwego do czytania i zrozumienia (ETR).

9. Zmiany wynikające z wprowadzenia ustawy o systemie wsparcia osób o złożonym systemie komunikowania się, w obecnie obowiązujących przepisach, zostały opisane w rozdziale 8 projektu ustawy.

11. Fakty i mity dotyczące wspomagających i alternatywnych form komunikacji, odpowiedzi na główne obawy i wątpliwości.

Opóźnianie wdrożenia interwencji AAC bądź jej całkowite zaniechanie prowadzi do wielu negatywnych konsekwencji:

- uzależnienia od innych oraz osłabienia inicjatyw osób o złożonych potrzebach w komunikowaniu się,
- obniżenia motywacji do kontaktu i wycofywania się z prób komunikowania się,
- braku poczucia sprawczości i ograniczonych możliwości uczestnictwa w sytuacjach społecznych,
- zwiększenia frustracji i złości lub apatii ze względu na występujące bariery w porozumiewaniu się oraz pogłębiania się tzw. zachowań trudnych,

„Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”

- zaburzenia procesu uczenia się i w jego konsekwencji występowania u osób o złożonych potrzebach w komunikowaniu się wtórnej niepełnosprawności intelektualnej,
- podwyższonego poziomu stresu, presji psychicznej ze względu na naciski na mowę np.: mów „ładniej”, „wyraźniej”, „powtórz”.

Brak mowy jest poważnym zagrożeniem dla funkcjonowania emocjonalnego, społecznego i poznawczego każdego człowieka. AAC pozwala na stymulację językową i jest procesem aktywnym, zakładającym maksymalne włączenie osoby o złożonych potrzebach w komunikowaniu się w skuteczne sposoby porozumiewania się. AAC zapobiega wtórnym, negatywnym konsekwencjom związanym z brakiem funkcjonalnej mowy. Nie oznacza zaniechania pracy nad jej rozwojem. Mowa stanowi kluczowy element każdego systemu komunikacji.

Mit 1.

AAC jest ostatecznością w interwencji mowy i języka; powinno być wprowadzone tylko po porzuceniu nadziei na rozwój mowy czynnej.

Fakt:

AAC jest praktykowane przez terapeutów mowy i języka. Jest to strategia pierwszej pomocy dla dzieci o złożonych potrzebach w komunikowaniu się.

Mit 2.

AAC utrudnia lub zatrzymuje rozwój mowy i redukuje motywację dziecka do jej rozwoju.

Fakt:

Podejście AAC nie hamuje postępów w rozwoju mowy. Badania amerykańskich naukowców potwierdzają w wysokim procencie (89%) wpływ AAC na wzrost produkcji mowy, a zaledwie 11% brak zmian. Żadne badania naukowe nie potwierdzają zahamowania rozwoju mowy podczas stosowania AAC!

Mit 3

„Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”

Dzieci muszą osiągnąć wiek rozwojowy aby korzystać z AAC. Małe dziecko nie jest na takie oddziaływania gotowe.

Fakt:

Nie istnieją wymagania wstępne dotyczące wprowadzenia oddziaływań wspomagających rozwój kompetencji komunikacyjnych osób o złożonych potrzebach w tym zakresie. AAC koncentruje się na wszystkich aspektach komunikacji i jest odpowiednim podejściem interwencyjnym.

Mit 4

Dzieci muszą posiadać odpowiednie umiejętności by korzystać z AAC.

Fakt:

Nie istnieją wymagania wstępne. Wystarczy oddychać by móc korzystać z tego zakresu interwencji. AAC koncentruje się na wszystkich aspektach komunikacji, która zaczyna się od momentu urodzenia.

AAC zostało przeznaczone by wspierać wszystkie osoby, które mają trudności w skutecznym porozumiewaniu się.

Na podstawie: Romski, M.A., Sevcik R., Augmentative communication and early intervention: Myths and realities (2005). *Infants and Young Children* 18(3): 174-185

Mit 5

AAC jest synonimem technologii.

Fakt:

Wiele osób błędnie utożsamia interwencję AAC z zastosowaniem urządzeń wysokiej technologii. Komunikacja wspomagająca i alternatywna zawsze dotyczy wielu interwencji, umożliwiających bardziej niezależne życie i zwiększających nad nim kontrolę. AAC wykorzystuje również poprawę rozumienia oraz zwiększa ilość interakcji osób o złożonych potrzebach w komunikowaniu się w różnych sytuacjach z różnymi partnerami.

Mit 6

„Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”

AAC nie jest usługą stosowaną w terapii osób dorosłych o złożonych potrzebach w komunikowaniu się.

Fakt:

Osobom z udarami mózgu, urazowymi uszkodzeniami mózgu, demencją, ALS oraz innymi nabytymi chorobami degeneracyjnymi, interwencja AAC powinna być zintegrowana z szeroko rozumianą opieką medyczną. Usługi te powinny być realizowane przez krótki czas lub dłużej w celu wspierania komunikacji, poprawy codziennego funkcjonowania, utrzymania ważnych relacji z rodziną i przyjaciółmi, a także aktywnego uczestnictwa w decyzjach dotyczących procesu leczenia.

12. Załączniki do instrumentu.

1. Projekt ustawy o systemie wsparcia osób o złożonych potrzebach w komunikowaniu się.
2. Projekty rozporządzeń:
 - A. w sprawie wyposażenia lokalnych zespołów AAC i regionalnych ośrodków AAC oraz wzorów dokumentacji lokalnych zespołów AAC i regionalnych zespołów AAC,
 - B. w sprawie standardów tekstu łatwego do czytania i zrozumienia (ETR) i logotypu służącego do oznaczania tekstu łatwego do czytania i zrozumienia (ETR),
 - C. w sprawie sposobu prowadzenia kontroli w podmiotach prowadzących szkolenia z zakresu komunikacji wspomagającej i alternatywnej i tworzenia tekstu łatwego do czytania i zrozumienia,
 - D. w sprawie zagadnień i umiejętności z zakresu pracy z osobami o złożonych potrzebach w komunikowaniu się, objętych programami kształcenia studiów podyplomowych, obejmujących tematykę komunikacji wspomagającej i alternatywnej,
 - E. w sprawie zagadnień i umiejętności z zakresu pracy z osobami o złożonych potrzebach w komunikowaniu się, objętych

„Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”

programami kształcenia studiów podyplomowych, obejmujących tematykę tekstu łatwego do czytania i zrozumienia.